

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 7

19—23 februari.

Debatter m. m.

Tisdagen den 22 februari.

	Sid.
Interpellation av herr Mannerskantz ang. ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag	6

Onsdagen den 23 februari.

Anslag till fångvårdsanstalterna	7
Anslag till skyddskonsulentorganisationen	10
Om fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	33

Samtliga avgjorda ärenden.

Lördagen den 19 februari.

Opinionsnämndens protokoll:	
ang. högsta domstolen	3
ang. regeringsrätten	3

Onsdagen den 23 februari.

Statsutskottets utlåtande nr 2, ang. anslagen under andra huvudtiteln: justitiedepartementet	7
— nr 9, ang. anslagen under postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond	33
— nr 18, ang. utgifter å tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	36
— nr 26, ang. anslag till förskott till vissa plankostnader m. m.	36
— nr 27, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond: kommunikationsdepartementet	36
— nr 28, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	36

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 1, ang. ändring av 10 § förordningen om statlig inkomstskatt, i vad avser sparbankernas säkerhetskassa	37
— nr 2, ang. rätt för gifta kvinnor, som arbeta inom jordbruket, att vid taxering åtnjuta särskilt avdrag	37
Bankoutskottets utlåtande nr 3, ang. årlig pension åt förre korrekturläsaren vid riksdagens tryckeriexpedition S. O. Halldén samt årligt understöd åt förre stenografen hos första kammaren C. G. Melanders änka Margit Melander	37
Första lagutskottets utlåtande nr 5, ang. ändring i förordningen om handel med preventivmedel	37
— nr 6, ang. fortsatt giltighet av lagen om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.	37
Andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. rätt för Kungl. Maj:t att bevilja dispens från tillämpningen av gällande arbetarskyddslagstiftning	37
— nr 2, ang. en obligatorisk olycksfallsförsäkring för fiskare	37
— nr 3, ang. ändrad ordning för meddelande av tillstånd att framdraga elektriska ledningar i vissa fall	37

Lördagen den 19 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 34, angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning m. m.; och

nr 40, angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1949 den 16 februari sammanträdde den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den, som vill, att omröstning på det i § 69 riksdagsordningen föreskrivna sätt skall anställas till uteslutande av någon bland högsta domstolens ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bliva högsta domstolens samtliga ledamöter bibehållna.

Och befunnos efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 1;

Nej — 43,

i följd varav nämnden ansett högsta domstolens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

J. B. Johansson. *O. Malmborg.*

K. A. Ryberg. *Rob. Krügel.*

År 1949 den 16 februari sammanträdde den nämnd, som äger att bedöma, huruvida regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, varvid röstades över följande proposition:

Den, som vill, att omröstning på det i § 69 riksdagsordningen föreskrivna sätt skall anställas till uteslutande av någon bland regeringsrättens ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bliva regeringsrättens samtliga ledamöter bibehållna.

Och befunnos efter omröstningens slut, sedan voteringssedlarna öppnats, rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 0;

Nej — 44,

i följd varav nämnden ansett regeringsrättens samtliga ledamöter böra vid deras ämbeten bibehållas.

J. B. Johansson. *O. Malmborg.*

K. A. Ryberg. *Rob. Krügel.*

På framställning av herr talmannen beslöts att de nu upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna, ävensom att innehållet av protokollen skulle delgivas riksdagens kanslideputerade med anmodan att låta i ämnet uppsätta och till kamrarna avgiva förslag till den skrivelse, som borde till Konungen avlätas.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 21, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 33, angående godkännande av ett mellan svenska regeringen och argentinska regeringen träffat handels- och betalningsavtal.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 35, angående bestridande av vissa haverikostnader.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 36, med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Näsgrård* m. fl. väckta motionen, nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 34 och 40.

Herr *Ericsson, Carl Eric*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

Motionen bordlades.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 under postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond jämte i ämnet väckta motioner;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1949/50 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1949/50;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående ändring av 10 § förordningen om statlig inkomstskatt, i vad avser sparbankernas säkerhetskassa; och

nr 2, i anledning av väckta motioner angående rätt för gifta kvinnor, som arbeta inom jordbruket, att vid taxering åtnjuta särskilt avdrag;

bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner angående dels årlig pension åt förre korrekturläsaren vid riksdagens tryckeriexpedition S. O. Halldén, dels ock årligt understöd åt förre stenografen hos första kammaren C. G. Melanders änka Margit Melander;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning an-

gående ändring i förordningen den 9 september 1938 (nr 567) om handel med preventivmedel; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om medgivande av rätt för Kungl. Maj:t att bevilja dispens från tillämpningen av gällande arbetarskyddslagstiftning;

nr 2, i anledning av väckta motioner angående en obligatorisk olycksfallsförsäkring för fiskare; och

nr 3, i anledning av väckt motion om ändrad ordning för meddelande av tillstånd att framdraga elektriska ledningar i vissa fall.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 22 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Sträng* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 37, angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader;

nr 38, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket;

nr 39, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

nr 41, angående anslag till lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök för budgetåret 1949/50 m. m.;

nr 42, angående åtgärder för en effektiviserad sysselsättnings- och arbetsterapi; samt

nr 44, angående bestridandet av vissa förlikningskostnader.

Justerades protokollen för den 15, 16 och 19 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser ekklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under statens utlåningsfonder och fonden för förslag till statsverket, i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under försvarets fonder m. m.

Interpellation ang. ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 34, angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning m. m.; och

nr 40, angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Ericsson, Carl Eric*, m. fl. väckta motionen, nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 2, 9, 18 och 26—28, bevillningsutskottets betänkanden nr 1 och 2, bankoutskottets utlåtande nr 3, första lagutskottets utlåtanden nr 5 och 6 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 1—3.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 37—39, 41, 42 och 44.

Interpellation ang. ifrågasatt utredning om höjda kommunala ortsavdrag.

Herr **MANNERSKANTZ** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Enligt uppgift i pressen har finansminister Wigforss uttalat sin avsikt att igångsätta en utredning rörande möjligheterna att höja ortsavdragen vid den kommunala inkomsttaxeringen. Då fjolårets riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 229) hemställt om en förnyad utredning snarast möjligt rörande frågan om kommunalskattelagstiftningens utformning, synes det mig angeläget att riksdagen i förväg hålles underrättad om omfattningen av den nu ifrågasatta utredningen.

Landets kommuner äro i kommunalskatteavseende slutna beskattningsområden med högst varierande bärkraft och

med en mycket olikartad fördelning av skattebördan mellan olika grupper skattebetalare. En minskning av inkomstskatteunderlaget med ty åtföljande ökning av utdebiteringen medför en automatisk övervältring av skatt på fastighetsägarna. Detta ter sig så mycket mer orättvist som dessa skattskyldiga redan nu belastas med en extra skatt, fastighetsskatten, för vilken någon principiell motivering icke kan anföras. Det förtjänar framhållas, att antalet skattekronor är relativt ringa och skatteunderlaget därför mera känsligt i de egentliga landskommunerna, varför enbart en höjning av ortsavdragen kommer att få till följd en ganska avsevärd skatteövervältring, särskilt på landets jordbrukande befolkning. En sådan verkan får anses i hög grad otillfredsställande.

Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet för avsikt att inom den närmaste tiden låta igångsätta den av riksdagen avsedda utredningen rörande kommunalskattelagstiftningens utformning?

2. Om så icke är fallet, har herr statsrådet avsett att låta igångsätta utredning omfattande endast vissa detaljfrågor, såsom den förut nämnda frågan om en höjning av de kommunala ortsavdragen?

3. Vilka direktiv har herr statsrådet för sådant fall avsett att ge utredningen i syfte att hindra den skatteövervältring på fastighetsägare av olika slag, som en höjning av de kommunala ortsavdragen skulle medföra?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.07 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

[Onsdagen den 23 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 43, angående bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket; och

nr 46, angående bidrag till den halvöppna barnvården för budgetåret 1949/50 m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 37, angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 38, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 39, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; samt

nr 41, angående anslag till lantbruks-högskolan och statens lantbruksförsök för budgetåret 1949/50 m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 42, angående åtgärder för en effektiviserad sysselsättnings- och arbetsterapi; samt

nr 44, angående bestridandet av vissa förlikningskostnader.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för

budgetåret 1949/50 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Anslag till fångvårdsanstalterna.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i fångvårdsanstalternas personalförteckning vidtagna de ändringar, som föreslagits i statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 3 januari 1949, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för fångvårdsanstalterna att tillämpas under budgetåret 1949/50, dels ock till fångvårdsanstalterna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 8 150 600 kronor.

Utskottet hade i samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sunne* och *Emil Petersson* (I: 79) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström* och herr *Wiklund* i Stockholm (II: 96), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om höjd löneplacering eller alternativt provisoriska lönetillägg för vissa kurators- och socialassistenttjänster;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Mölndal *m. fl.* väckt motion (II: 60), vari hemställts, att riksdagen måtte avslå av Kungl. Maj:t framlagt förslag om löneklassuppflyttningar som provisorisk avlöningsförstärkning till vissa högre tjänstemän vid fångvårdsanstalterna.

I en av herr *Henriksson* inom andra kammaren väckt motion (II: 242) hade

Anslag till fångvårdsanstalterna.

hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamma åtgärder — lämpligen i form av ökad personal — för att förebygga återkommande oroligheter och bereda personalen vid fångvårdsanstalterna skydd och säkerhet i tjänstgöringen.

Med förmälan, att utskottet komme att framdeles avgiva utlåtande beträffande motionen II: 242, hade utskottet i den nu förevarande punkten hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 60 samt med avslag å motionerna I: 79 och II: 96

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fångvårdsanstalternas personalförteckning vidtagna ändringar, innebärande dels att antalet kontorsbiträden ökades från 14 till 16, dels att tjänstebenämningen kronohäktetsföreståndare utbyttes mot föreståndare;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1949/50;

c) till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 8 131 600 kronor.

Reservation hade anmälts av fröken *Andersson* och herr *Boman* i Kieryd, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Fröken **ANDERSSON**: Herr talman! Jag skall be att i största korthet få motivera den blanka reservation, som har fogats till utskottets utlåtande.

Gång efter annan ha ju under årens lopp förelegat förslag rörande kuratorernas löneställning och gjorts utfästelser i ur kuratorernas synpunkt positiv riktning, men lika många gånger har det blivit avslag på den höjning som, såsom jag strax skall visa, av ett flertal instanser har ansetts motiverad.

Man kan då fråga sig, varför inte de, som nu ha fogat en blank reservation till utskottsutlåtandet och som anse en lönehöjning motiverad, nu gått in för en sådan höjning. Jag måste bekänna att jag själv har varit mycket i beråd på denna punkt, men med hänsyn till det löne-

stopp, som man ju menar att vi i möjligaste mån skola söka hålla, har jag icke denna gång velat ta steget fullt ut. Nu är det emellertid tveksamt, huruvida denna fråga kan anses ligga inom ramen för lönestabiliseringen. Kammararens ärade ledamöter ha, gissar jag, fått en skrivelse från civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund, där det just framhålls att denna kategori av tjänstemän icke faller under lönestoppsöverenskommelserna. Jag är emellertid angelägen att framhålla att det ur min synpunkt är viktigt, att man håller detta lönestopp, eller, som det litet mjukare uttryckt brukar heta, tar hänsyn till det nuvarande läget. Jag vill betona detta, därför att det kanske inte alldeles saknats tendenser i andra sammanhang att mer eller mindre direkt bryta detta lönestopp.

Nåväl, här gäller det nu närmast fångvårdskuratorerna. Jag skall självfallet inte gå in i detaljer, eftersom jag inte tänker ställa något positivt yrkande. Jag skall bara nämna ett par huvudsynpunkter.

När dessa kuratorer anställdes år 1944, placerades de i samma lönegrad som kuratorerna vid de statliga undervisningssjukhusen. Kuratorerna ha, trots en stark expansion på detta område, inte fått sina löner reglerade sedan år 1937. Det har emellertid, såsom jag redan har nämnt, vid flera tillfällen varit förslag om en förhöjning av lönerna. Sålunda föreslog chefen för justitiedepartementet år 1947 en placering i, som det hetar, »åtminstone Eo 13», vilket svarar emot nuvarande Ce 17. Detta förslag hade förordats av bl. a. statskontoret. Det blev emellertid, som vanligt höll jag på att säga, avslag under hänvisning till andra kuratorsgruppers löneställning. Samma år — det kan vara intressant att i förbifarten nämna — sade chefen för ecklesiastikdepartementet, att han förutsatte att de statliga undervisningssjukhusens kuratorer skulle få sina löner reglerade vid 1948 års riksdag. Det skedde inte. Frågan har alltså gång på gång stupat på att man ansett att lönerregleringen skulle ske i ett sammanhang för samtliga statliga kuratorer.

Anslag till fångvårdsanstalterna.

Man har vid sidan av denna enhetlighet beträffande de statliga kuratorerna också betonat vikten av enhetlighet i förhållande till de av landsting och kommuner anställda kuratorerna. Nu är det emellertid så att dessa kuratorer ha en högre löneställning. De äro placerade i 17 och 19 lönegraderna, medan de statligt anställda kuratorerna stå i 15 lönegraden. Lönenämnden föreslog år 1947 beträffande de statliga kuratorerna efter verkställd ingående utredning en placering i 17 och 19 lönegraderna under hänvisning just till löneläget för de av landsting och kommuner anställda kuratorerna.

Jag kan inte låta bli att i detta sammanhang påminna om hur viktigt det ansågs vara för ett par år sedan, att det skulle råda enhetlighet i lönerna mellan exempelvis de statliga och de av landstingen anställda sjuksköterskorna. Den gången gick enhetligheten igenom, men då gällde det också att pruta ned den löneställning, som av Kungl. Maj:t hade föreslagits.

Statsutskottet skrev förra året — jag fortsätter uppräknigen här bara ett ögonblick — att utskottet förutsatte, att frågan om löneställningen för dessa kuratorer skulle lösas vid 1949 års riksdag, i år alltså. Vid debatten i kamrarna förutsatte samtliga talare precis detsamma.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras, att både lönenämnd, statskontor, utskott och riksdag ha ansett en löne reglering motiverad, men icke förty föreligger icke något förslag om en sådan. Sett mot denna bakgrund kan man inte förvåna sig över att kuratorerna ha gått och litat på att de skulle få lönerna reglerade.

Det är inte utan att konsekvenserna av den lönepolitik, som här har förts och föres, redan börjat visa sig. Det är bara ett mycket litet fåtal av fångvårds-kuratorerna, det vill jag understryka, som sitta på sina tjänster. Det stora flertalet ha placering i högre tjänsteställning. Det är det allvarliga i denna fråga, att delvis okvalificerade vikarier fullgöra dessa utomordentligt viktiga uppgifter.

Departementschefen uttalar nu i propositionen, att ett starkt behov föreligger av ytterligare tjänster såsom sociala kuratorer. I detta sammanhang säger departementschefen: »Det kan emellertid enligt min mening icke i något fall anses försvarligt, att anstalter med så krävande och betydelsefulla uppgifter i fråga om ungdomsvården drivas utan personal med specialutbildning i socialvård.» Detta gäller kuratorerna vid ungdomsvårdsanstalterna, men exakt samma resonemang kan användas för vilka kuratorsgrupper som helst.

Det vore, herr talman, tacknämligt om man tänkte på innebörden av detta uttalande från departementschefens sida också när det gäller kuratorernas lönegradsplacering.

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! Då fröken Andersson inte hade något yrkande kanske det vore obehövt att ytterligare förlänga debatten, men jag ber ändå att få säga några ord, och jag gör det närmast med anledning av att fröken Andersson erinrade om riksdagens ställningstagande närmast till löneställningen för sjuksköterskorna vid de statliga sjukhusen.

Jag ber att få säga, att jag inte har ändrat uppfattning sedan dess. Det förelåg då en avtalsmässigt reglerad lön för de landstingsanställda. Nu ha, och därvidlag har fröken Andersson skildrat förhållandena rätt, landstingens kuratorer placerats i 17 och 19 lönegraderna, och det skulle självfallet från min utgångspunkt motivera att vi i år skulle kunna flytta upp de statligt anställda. Utskottet har emellertid, och den linjen har även fröken Andersson biträtt, sagt att det med hänsyn till lönestoppet inte har varit möjligt att göra någon uppflyttning.

Såsom från åtskilliga håll har omvittnats medför detta lönestopp en hel del orättvisor i fråga om inplaceringen i lönegrader o. d. Det är ofrånkomligt. Jag för min del hyser dock den förhoppningen, även om det är oviss hur utvecklingen kommer att te sig på lö-

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

nemarknaden till nästa år, att man likväl i detta avseende skall kunna rätta till vad även jag anser vara en oriktig löneplacering. Jag kommer för min del, om jag lever och får tillfälle att vara med, att stödja de riktlinjer som landstingen efter underhandlingar ha uppdragit.

Jag ber, herr talman, att i detta sammanhang få stryka under, att det är synnerligen önskvärt, att det etableras ett intimt samarbete mellan staten, Landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund i fråga om lönesättningen, så att vi slippa denna saxning mellan likartade tjänster beroende på vilken som är arbetsgivare.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SUNNE: Herr talman! I egen-skap av motionär skulle jag ju gärna velat yrka bifall till motionen, men eftersom varken utskottet eller reservanterna ha uttalat sig för något av de alternativ, som motionen upptar, anser jag det lönlöst. Fröken Andersson ansåg det inte heller möjligt att få denna lönefråga ordnad i enlighet med vad i motionen föreslagits.

Jag anser dock, herr talman, att man här kan tala om några lönepolitikens kvarsittare och att man i detta fall skulle kunna vara med om en förbättring utan att det skulle behöva innebära något grundskott mot lönestoppet. Såsom fröken Andersson här också påvisat har ju denna lilla grupp undan för undan år efter år fått löfte från alla håll att få sina tjänster löneroglerade. Det är ju ganska underligt, tycker jag, att de som äro anställda av landstingen ha fyra lönegraders högre löneplacering. Jag skulle också vilja instämna med den siste ärade talaren, när han betonade, att man borde söka få en bättre överensstämmelse mellan lönerna när det gäller samma tjänst, även om det är olika arbetsgivare.

Den faran föreligger här, såsom också har påpekats, att de bäst kvalifice-

rade på detta område lämna tjänsterna och man får mindre kvalificerade i stället. Jag anser det, med hänsyn till dessa tjänsters ömtåliga karaktär, vara beklagligt, att utvecklingen går i denna riktning.

Jag kan som sagt inte ställa något yrkande, utan ber endast att få uttala den förhoppningen, att dessa tjänstemän åtminstone till nästa års riksdag skola få sina löner reglerade.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 25—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 30.***Anslag till skyddskonsulentorganisationen.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels fastställa av departementschefen förordad stat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas under budgetåret 1949/50, dels ock till Skyddskonsulentorganisationen för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 309 600 kronor.

Utskottet hade i förevarande sammanhang till behandling förehaft dels en inom första kammaren av herr *Schlyter* m. fl. väckt motion (I: 33) om ökade anslag till fångvårdsstyrelsen och till skyddskonsulentorganisationen, dels ock en inom andra kammaren av herr *Hedlund* i Östersund m. fl. väckt motion (II: 61) angående effektivisering av den fria kriminalvården. I båda motionerna hade påyrkats, att ett av fångvårdsstyrelsen avgivet förslag rörande rationalisering av det frivilliga skydds- och hjälparbetet skulle genomföras redan under budgetåret 1949/50. Tidpunkten för genomförandet hade i motionen I: 33 angivits till den 1 januari 1950 och i motionen II: 61 till den 1 juli, alternativt den 1 oktober 1949. Anslagsberäkningarna för budgetåret 1949/50 överensstämde i sistnämnda motion med de i fångvårdsstyrelsens förslag gjorda beräkningarna,

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

som avsågo kostnaderna för den föreslagna organisationen under helt budgetår.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 33 och II: 61

a) fastställa under punkten införd stat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas under budgetåret 1949/50;

b) till Skyddskonsulentorganisationen för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 309 600 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Johan Bernhard Johansson*, fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin*, *Malmberg* i Skövde, *Boman* i Kieryd, *Larsson* i Stockholm och *Birke* ansett dels att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, dels ock att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 33 och II: 61

a) fastställa i reservationen införd stat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas under budgetåret 1949/50;

b) till Skyddskonsulentorganisationen för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 527 600 kronor.

Fröken **ANDERSSON**: Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag kommer igen så snart, men jag måste be att få säga några ord i anslutning till den reservation, som har fogats till denna punkt. Här kommer jag dock icke att förfara som i det förra fallet, att jag icke ställer något yrkande, utan jag kommer att yrka bifall till reservationen.

Beträffande själva sakfrågan råder åtminstone till synes i allt väsentligt enighet. De skilda meningarna komma väsentligen till uttryck i fråga om den tidpunkt, vid vilken skyddskonsulentorganisationen skall genomföras. Jag säger att det i allt väsentligt råder enighet. När man läser utskottets utlåtande är det emellertid nog inte utan att det lyser igenom, att man anser att ett till-

räckligt antal frivilliga krafter skall kunna uppbringas, så att organisationen i alla händelser skall kunna betydligt skäras ned i förhållande till förslaget i det betänkande, som fångvårdsstyrelsen har lagt fram.

Fångvårdsstyrelsen fick redan år 1945 i uppdrag att utreda frågan om en effektivisering av den frivilliga skydds- och hjälpverksamheten. I slutet av förra året förelåg detta betänkande färdigt. Det går som bekant bland annat ut på en avsevärd utökning av skyddskonsulentorganisationen. Att det är ett viktigt område det här är fråga om har understruikits från flera håll. Departementschefen säger exempelvis, liksom sedan även utskottet, att en effektivisering av den fria kriminalvården är en av de viktigaste angelägenheterna på kriminalpolitikens område. Det är i detta sammanhang kanske att beklaga, att utredningen har tagit så lång tid och inte kunnat föreligga färdig tidigare. Jag föreställer mig att det har varit tvingande skäl, som ha legat under detta faktum, och det tillkommer inte mig att kritisera detta, utan möjligen endast att beklaga det. Vidare är ju remisstiden osedvanligt lång, ända till den 1 maj. Nu är jag den sista som skall klaga på att remisstiderna äro för långa. De ha understundom som bekant varit alldeles för korta. Summa summarum skulle i alla fall sannolikt inte frågan ha hunnit fram till denna riksdag.

Nu är jag fullt på det klara med att det kan synas ovanligt att inte invänta remissvaren, men reservanterna kunna försvara sig med att förhållandena här äro osedvanliga. Sådana förhållanden, mena vi, kräva också osedvanliga åtgärder. Det är dock här inte fråga om att starta en ny organisation, utan det är endast fråga om att utbygga en redan befintlig organisation.

I fångvårdsstyrelsens betänkande föreslås, såsom jag nyss nämnde, en väsentlig utökning av antalet konsulenter och assistenter, nämligen en utökning med 34 sådana plus ett 30-tal biträden. Reservanterna däremot ha som första steg nöjt sig med att föreslå en utökning med

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

6 konsulenter och 8 assistenter. Vi mena att en sådan utökning ingalunda föregriper den slutliga prövningen av hela problemet. Vi understryka till yttermera visso att vårt förslag skall ha provisorisk karaktär. Vi utgå vidare från att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut om hur denna eventuella förstärkning skall disponeras. Vidare anse vi, att det är en fördel att organisationen utbygges successivt. Jag vill i detta sammanhang starkt understryka att vi ingalunda mena, att denna lilla utökning, som vi föreslå, skall kunna räcka annat än rent tillfälligt. Vi vilja inte på något vis vare sig föregripa eller fördröja den slutliga prövningen på detta viktiga område. De av oss som inte tro på anstaltsvårdens välsignelser ur individens synpunkt ha, menar jag, en plikt att tillse att vården i frihet kan fungera så effektivt som möjligt. Jag vill för undvikande av allt missförstånd säga, att anstaltsvården också behövs, bland annat för att skydda samhället, kanske skulle man kunna gå litet längre på den vägen än man understundom gör. Men icke förty menar jag att om vi ha beslutat om bl. a. rättegångsreformen, vilken som bekant trädde i kraft den 1 januari 1948, ha vi också skyldighet att se till att denna reform kan fungera så som det är tänkt att den skall fungera. När man studerar de här ting- en, får man nog en känsla av att statsmakterna här, liksom kanske understundom i andra sammanhang, besluta reformer utan att tillräckligt ha sett till att reformerna verka på sätt som man har tänkt och hoppats. Jag tycker — och jag antar att mina medreservanter äro inne på samma linje — att det inte går riktigt väl ihop att klaga på den tilltagande brottsligheten, samtidigt som man inte tillräckligt snabbt gör allt vad göras kan för att åtminstone förhindra återfall från deras sida, som ha kommit i klammeri med rättvisan.

Här är det, och det vill jag betona, inte fråga om en löneökning. Min inställning till den frågan redogjorde jag för nyss i annat sammanhang. Det är inte fråga om en löneökning, utan det

är fråga om en nödvändig utbyggnad av övervakningsorganisationen. Dessa övervakare ha ju utomordentligt viktiga uppgifter. De skola, bara för att nämna ett par exempel, medverka vid förundersökning för meddelande av villkorlig dom. De skola vidare övervaka villkorligt dömda och villkorligt frigivna. Nu finns det ju redan en del konsulenter och assistenter, men alldeles för få. Övervakarna ha, vilket kan bevisas, 150 upp till 200 fall vardera, en del t. o. m. mera. Man behöver inte vara alltför djupt insatt i dessa problem för att begripa att det är en fysisk och också psykisk omöjlighet för dessa människor att klara en sådan arbetsbörda. Det anses från sakkunskapens sida, att varje övervakare bör ha högst 75 fall. Efter den av fängvårdsstyrelsen föreslagna utbyggnaden av hela organisationen anses konsulenter och assistenter kunna åtaga sig ungefär 2 500 av de cirka 10 000 övervaknings- och tillsynsfallen. Av dessa siffror framgår med önskvärd tydlighet, att man även i fortsättningen i stor utsträckning kommer att vara beroende av frivilliga krafter.

Nu menar utskottet att man genom att mera anlita lärare, ungdomsledare, arbetsgivare, arbetsledare m. fl. skulle kunna betydligt inskränka på den föreslagna utvidgningen av konsulentorganisationen. Näväl, jag skall inte gå in på den frågan nu, utan den får väl tagas upp i samband med slutprövningen, som jag hoppas, nästa år av hela frågan. Jag vill bara i detta sammanhang betona, att detta resonemang på intet sätt strider mot den av reservanterna förordade linjen. Jag vill också i likhet med utskottet starkt betona vikten av att man i större utsträckning kopplar in frivilliga krafter på detta utomordentligt viktiga område. Men även från denna synpunkt är det av vikt att organisationen utvecklas successivt. Man får då tid och tillfälle att ytterligare pröva möjligheterna att få fram lämpliga frivilliga krafter. Utskottet betonar också, och det skall jag be att få understryka i förbifarten, vikten av att frågan om arvodena till de frivilliga krafterna tages under ompröv-

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

ning. I ersättning få de första månaden åtta kronor per fall och sedan i fortsättningen två kronor, säger hela två kronor per månad, en ersättning som, det är bevisat och omvitnat, icke ens räcker till spårvagnspengar, när de skola söka upp de människor de äro satta att vårda och övervaka. Jag vill också i detta sammanhang betona vikten av att de frivilliga skyddsföreningarna och andra sådana organisationer i fortsättningen få ett ordentligt stöd.

När man nu hänvisar till att man bör försöka få flera frivilliga krafter, vill jag understryka, att detta just är en av konsulenternas och assistenternas viktigaste uppgifter, men inte ens denna uppgift ha de kunnat hinna med på grund av den, jag tvekar inte att använda uttrycket övermänskliga belastning som de ha fått arbeta under. Men det är ju inte nog med att man anskaffar dessa frivilliga krafter, utan de skola också instrueras, så att det hela kan fungera. Det är för resten inte så värst lätt att få fram frivilliga krafter på detta område. Det är ofta så att en person i hänförelse inför uppgiften åtar sig kanske alltför många fall. Under trycket av svårigheterna — det är ändå frivilliga uppdrag med dålig ersättning — ledsna de ganska snart, ty det kan ju omöjligt vara en så värst behaglig uppgift att vårda eller övervaka människor, som naturligtvis gärna vilja ruska av sig det tryck utifrån, som de anse att övervakarna representera.

Nu är det ju så att även reservanternas lilla förslag medför en kostnadsökning med över 200 000 kronor. Det kan låta mycket just nu, den saken äro vi fullt på det klara med. Men om man jämför kostnaderna i öppen vård, om jag får kalla det så, med kostnaderna för anstaltsvården, så får man fram ganska sägande siffror. Jag föreställer mig att expertisen senare i debatten kommer att på ett mera djupgående sätt klarlägga vad jag här bara mera ytligt kan beröra. Enligt gjorda beräkningar ligger det så till, att varje fall i öppen vård kostar cirka 136 kronor om året, medan kostnaderna för anstaltsvård i

varje enskilt fall gå löst på åtminstone mellan 4 000 och 5 000 kronor årligen. De på anstalt intagna utgöra cirka en femtedel av hela övervaknings- och tillsynsklientelet.

Nu säger man: »Ja, men är då den fria vården så fördelaktig, som man från visst håll vill göra gällande?» Jag personligen tvekar åtminstone inte att besvara den frågan med ja. Att det finns risker skola vi inte bortse ifrån, det är självfallet, men vi få inte heller glömma fördelarna. Jag har redan nämnt, att den fria vården blir väsentligt billigare. De personer det här gäller, ofta ungt, arbetskraftigt folk, få också möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden och där göra sin insats. Självklart underlättas därigenom deras återanpassning till ett ordnat samhällsliv. Och sist, men därför inte minst, anser jag att denna kriminalvård är väsentligt humanare än metoden att sätta in folk på anstalt.

Som jag nyss nämnde finns det vid den fria vården vissa risker, det skulle vara naivt att bortse från detta faktum. Men just därför bör man se till att göra allt som göras kan för att tillräckligt många och väl kvalificerade krafter skola finnas med uppgift att ta hand om dessa människor. Om så inte sker kommer ju hela denna metod, vården i frihet, att råka i vanrykte, och som kammararens ärade ledamöter veta, är det ju inte alldeles utan att vi äro på god väg in i en sådan uppfattning; man börjar ju här och var tala om att det daltas så förfärligt mycket. För undvikande av alla missförstånd vill jag säga, att jag ingalunda hör till dem som önska att man skall dalta med folk. Jag tror att det blir värst för dem man daltar med, och det resonemanget kan apteras också på andra sammanhang. Men frågan gäller vad som på detta område är det praktiskt och mänskligt riktiga.

Man förfasar sig över att tjänstemannakadrerna i detta land växa, och det kan man göra med fullt fog. Men jag tycker att man skall anbringa denna kritik i rätt sammanhang, och när det gäller detta område förefaller mig den kritiken att vara ovanligt illa placerad.

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

Om man inte vill ha den fria vården utan föser in folk på anstalt, måste ju anstaltsorganisationen växa och antalet tjänstemän där bli större och större. Hur man än vänder sig, kommer man alltså inte ifrån nödvändigheten att öka antalet tjänstemän på detta område.

Man säger också, att en massa människor nu gå ute i frihet, som inte kunna bära friheten. Men också ur den synvinkeln sett är det ju viktigt att få fram tjänstemän, som ha tid och möjlighet att undersöka vilka av dem, som kommit i klammeri med rättvisan, som lämpligen kunna vistas i frihet. Under nuvarande förhållanden hinner man inte med att göra förundersökningarna här om på ett tillräckligt ingående sätt.

Jag är övertygad om att reservationens linje här kommer att ytterligare motiveras av andra talare. Reservanterna ha ansett det viktigt ur både individens och samhällets synpunkt, att utbyggnaden åtminstone påbörjas utan dröjsmål.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag ber först att med några ord få komplettera fröken Anderssons framställning vad angår innebörden av det förslag i punkt 41 av andra huvudtiteln, som ligger till grund för de olika yrkanden, som framställts av motionärerna såväl i denna kammare som i medkammaren liksom av reservanterna. Det är detta förslag från Kungl. Maj:t som avhandlas i punkt 30 av statsutskottets föreliggande utlåtande.

Departementschefen anmäler i propositionen att den utredning angående rationalisering av det frivilliga skydds- och hjälparbetet nu har framlagts, som Kungl. Maj:t den 2 februari 1945 uppdragit åt fångvårdsstyrelsen att verkställa. En väsentlig utökning av skyddskonsulentorganisationen föreslås, som i huvudsak innebär att följande nya befattningar skulle inrättas. En arvodesavlönad befattning som skyddskonsulent

inrättas, antalet skyddskonsulenter i lönegrad Ce 27 ökas med 6 och i lönegraden Ce 24 med 11. Antalet skyddsassistenter i lönegraden Ce 20 ökas med 16. Vidare tänker man sig 14 nya befattningar som kanslibiträde i lönegrad Ce 11 samt 19 nya befattningshavare för kontors- och skrivgöromål. Organisationen skulle totalt komma att bestå av 86 personer mot för närvarande 19, vilket alltså innebär en ökning med 67 nya befattningshavare.

Vad beträffar kostnaderna skall jag inte uppehålla kammarens tid med att analysera de olika posterna. Nettokostnaden för lönerna uppgår till 806 000 kronor — det rör sig inte bara om kostnadsökningar utan också om vissa minskade kostnader på grund av organisationen på byråer i fångvårdsstyrelsen och på vissa andra ställen. För engångskostnader beräknas ett belopp av 111 000 kronor, och därtill komma en del utgifter på andra områden, så att hela kostnadssumman beräknas uppgå till 1 363 000 kronor.

Departementschefen meddelar också, att detta fångvårdsstyrelsens betänkande och förslag nu är föremål för remissbehandling, såsom fröken Andersson här riktigt sade, och remisstiden utgår den 1 maj. Fröken Andersson måste ju medge, att remisstiden kanske behövdes, men det var ändå rätt intressant att höra vad hon hade att anföra på den punkten. Det är ju inte alltid man kan säga att kritik och gny och gnäll äro till nytta, men här måste man konstatera att den kritik har varit till nytta, som från visst håll riktats mot korta remisstider — annars hade vi naturligtvis här fått höra en lamentation om att remisstiden i detta fall har varit alldeles för lång.

Departementschefen har i propositionen utgått från den nuvarande organisationen och äskat ett förslagsanslag av 309 600 kronor till skyddskonsulentorganisationen för nästa budgetår. Med anledning av detta förslag har i denna kammare väckts en motion av herr Schlyter med, jag tror, tio medmotionärer av olika partier och i andra kam-

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

maren en motion av herr Hedlund i Östersund jämte likaledes ett tiotal medmotionärer ur samtliga partier, bortsett från kommunisterna som man inte brytt sig om. Bägge motionerna gå ut på att fångvårdsstyrelsens förslag skall genomföras redan under nästa budgetår. Herr Schlyter anser det inte möjligt att genomföra organisationen vid budgetårets början, utan räknar med att den skall vara klar vid årsskiftet 1949—1950. För nästa budgetår skulle alltså krävas ungefär halva det belopp, som fångvårdsstyrelsen i sina beräkningar kommit fram till. Kostnaderna enligt herr Schlyters förslag skulle närmare bestämt bli 617 000 kronor — jag får kanske reservera mig för något räknefel i hastigheten. Mot denna kostnad kan man alltså ställa departementschefens äskande. Herr Hedlund har gått ett stycke längre än herr Schlyter och räknar med att organisationen bör vara klar åtminstone den 1 oktober i år. För att hålla vägen öppen, som han säger, yrkar han emellertid på hela beloppet, som fixeras till 1 119 000 kronor.

Reservanterna ha nu, som fröken Andersson riktigt nämnde, väsentligt begränsat sitt förslag. Enligt reservationen skulle antalet skyddskonsulenter i lönegrad Ce 24 ökas med 6 och antalet skyddsassistenter i lönegrad Ce 20 med 8. Detta förslag innebär en ökning av kostnaderna från 309 600 till 527 600 kronor, d. v. s. med 218 000 kronor. Då ber jag emellertid kammarens ledamöter observera, att det här är fråga om löner. Kammarens ledamöter ha, därom är jag alldeles övertygad, klart för sig att det är mera riskabelt att besluta kostnader, som äro bundna vid löner, än att besluta ett engångsanslag. Det rör sig alltså inte här om kostnader bara för ett år, utan man anser sig nu färdig att besluta om väsentliga ökningar i en lönestat.

Vad beträffar själva saken instämmer jag med fröken Andersson, och jag håller henne räkning för att hon framhållde att det inte råder några delade meningar om saken. Statsutskottets majoritet understryker liksom reservanterna

nödvändigheten av att de på kriminalvårdens område beslutade reformerna verkligen genomföras. Men hur nödvändigt detta än är, kan man dock inte gå förbi de myndigheter och instanser, som ha tillskapats för att något litet hålla reda på såväl den statliga lönesättningen som hela våra administrativa apparat. Reservanterna föreslå visserligen inte någon ny lönegradsplacering, men de begära att man skall besluta tillsätta ett antal nya tjänstemän på grundval av den utredning fångvårdsstyrelsen har verkställt. Även om man utgår ifrån att fångvårdsstyrelsen är den bästa av styrelser och kanske framlägger de bästa tänkbara förslag, får man väl ändå räkna med att det är nödvändigt att också dess förslag granskas inte bara i Kungl. Maj:ts kansli utan också av övriga ansvariga administrativa myndigheter, bland dem statskontoret och i detta fall framför allt lönenämnden.

Nu kan man säga, och det väntar jag mig nästan att få höra från olika talare här i debatten, att detta i alla fall bara är formella ting — här gäller det att ta vara på människor, som kommit vilse i världen, och då får man inte bry sig om formalia. Ja, sådant tål att sägas. Vi hade nere i Göteborg en gammal biskop som talade om att ett yttrande »kliar i öronen», och det kliar förvisso i öronen när man hör det resonemanget, men icke desto mindre är det nödvändigt att gå den väg jag nyss talade om, om man inte vill alldeles trassla sönder vår administration.

Nu har emellertid utskottet också pekat på ett reellt motiv för uppskov. Utskottet rekommenderar nämligen att man vid den översyn av förslaget, som måste ske, söker att för övervakningsarbetet inom den fria kriminalvården mobilisera de frivilliga krafterna i kanske ännu högre grad än som förutsatts i fångvårdsstyrelsens förslag. Trots den väsentliga ökning av antalet skyddskonsulenter, som förslaget förutsätter, skulle jag tro att man i betydande utsträckning måste lita till de frivilliga krafterna i våra ungdomsorganisationer och i de svenska folkrörelserna över huvud

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

taget, till arbetare och arbetsgivare, till kamrater på arbetsplatsen. Man måste enligt min mening åstadkomma en väckelse i hela samhällslivet, som gör att frivilliga krafter ställa sig till förfogande som övervakare. Får man inte hjälp av dessa frivilliga krafter, så tror jag inte att man ens tillnärmelsevis kan klara övervakningen även med de många föreslagna befattningshavarna. Utskottet rekommenderar att man vid översynen tar ställning till grunderna för ersättning till de frivilliga övervakarna för tidspillan och förlorad arbetsförtjänst. Vi tro alltså att en översyn av fängvårdsstyrelsens förslag är nödvändig.

Jag vill också erinra om att det tog nära fyra år för fängvårdsstyrelsen att åstadkomma sin utredning. Då är det väl ändå inte orimligt om man räknar med att det kan ta åtminstone ett år, innan apparaten hinner bli fullt färdig och komma i arbete. Nu vill man i själva verket få apparaten klar på ungefär lika många månader som utredningen tog år. Jag tror inte att man på allvar bör reflektera på en sådan ordning. I statsutskottets tredje avdelning hade vi tillfälle att höra fängvårdsstyrelsens chef, som också är en aktad ledamot av denna kammare. Vi frågade honom varför det egentligen tog så lång tid innan förslaget framlades, och han anförde enligt min mening starka skäl för den långa utredningstiden: man ville, innan man slutligt utformade sitt förslag, se verkningarna av vissa lagar som hade satts i kraft o. s. v. Jag tror att hela avdelningen ansåg, att någon anmärkning inte kan riktas mot att utredningen tog så lång tid, även om man naturligtvis, som fröken Andersson sade, kan beklaga detta. Men finns det goda skäl för att utredningen dröjt så länge, så måste det också kunna godtagas att riksdagen väntar med beslut i frågan till dess remissinstanserna ha hörts och till dess Kungl. Maj:t har fått tillfälle att överarbeta förslaget.

Statsutskottet har ju beställt ett förslag att läggas på riksdagens bord snarast möjligt. Och skulle utvecklingen komma att te sig ännu mera oroväckan-

de än den för närvarande gör och situationen på ifrågavarande område omöjlig att bemästra är jag alldeles övertygad om att Kungl. Maj:t kan finna utvägar för att ganska väsentligt förkorta väntetiden. Vi räkna ju med en höstriktdag detta år, och det kan säkerligen utformas ett provisoriskt förslag, som då skall kunna sättas i kraft någon gång i början av år 1950.

Det är av dessa skäl, herr talman, som jag — ehuru jag fullkomligt behjärtar det syfte varom här är fråga — utan minsta tvekan yrkar bifall till statsutskottets förslag på denna punkt.

Herr SCHLYTER: Herr talman! Med herr talmannens lämnade tillåtelse ber jag att få göra några kortfattade, kriminalpolitiska reflexioner i all allmänhet såsom bakgrund för ett yrkande om bifall till reservationen, för att sålunda sätta in kriminalvården i frihet i dess miljö av samhälleliga skyddsåtgärder mot kriminaliteten.

Det svenska reaktionssystemet mot brottsligheten har under det gångna halvsekle till oigenkännlighet förändrats. Vid sekelskiftet hade vi ett obekrivligt enkelt straffsystem: böter, fängelse, straffarbete, dödsstraff, förlust av medborgerligt förtroende. Dödsstraffet försvann ur den allmänna strafflagen 1921, den sista resten av den fördärvbringande brottspåföljden medborgerligt förtroendes förlust 1936.

Ehuru samhällets reaktioner mot brottslingarna uppenbarligen ha till syfte att på bästa sätt skydda samhället mot kriminaliteten, var vid sekelskiftet begreppet skyddsåtgärd någonting för svensk straffrätt okänt.

Alla förnuftiga reformer i människo- behandling börja med ungdomen. Föräldrainstinkterna ta här ut sin rätt även hos lagstiftarna. Den första vaknande insikten om fångelsernas skadliga inflytande på de intagna ledde till 1902 års lagstiftning om straffs utbytande mot tvångsuppföstran beträffande ungdomliga förbrytare i åldern 15—18 år.

Den 1 juli förra året hade det nya institutet fyllt sin mission, och social-

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

vårdens mera differentierade skydds-uppfostran stod beredd att övertaga klientelet.

Nästa åldersgrupp, 18—21-åringarna, fick sin chans genom 1935 års lag om ungdomsfängelse, ett tråkigt namn på en äsyftad yrkesutbildning, vars motsvarighet i Norge sju år tidigare döpts till arbets-skole. Men medan det i Norge stannade vid det vackra dopnamnet — lagen fyller i år 21 år, men stortinget har ännu icke beviljat medel för dess ikraft-trädande — gav sig det svenska ungdomsfängelset frimodigt i kast med bostadsbrist och byggnadssvårigheter.

Det har nu varit i tillämpning i tio år och lite till, och det har haft den stora olägenheten att för det mest svårskötta klientelet få begagna sig av fallfärdiga gamla fängelser. Men den öppna huvudanstalten på Skenås har fått stå modell för 1945 års stora reform av den svenska straffverkställigheten. Av den genomförda förnuftigare behandlingen av de unga har man lärt sig att söka tillämpa rationella behandlingsmetoder även för ett äldre fångvårdsklientel.

Till samhällets skyddande mot farligare kriminella element, själsligt abnorma, vilka dock icke kunnat såsom sinnessjuka intagas på sinnessjukhus, och farligare återfallsförbrytare, infördes 1927 skyddsåtgärderna förvaring och internering på relativt obestämd tid, reformerade genom en lag 1937 som trätt i kraft 1946.

På detta område konkurrerar samhällets skyddsintresse med en humanitär strävan att göra den obestämda interneringstiden mindre pressande för de intagna genom försök till någon fixering av tiden för frihetsförlusten. Här som i fråga om skyddsuppfostran och den relativt tidsobestämda yrkesutbildning, ungdomsfängelsestraffet är avsett att innebära, måste dock till sist skyddssynpunkterna — hänsynen till de dömdas anpassning eller återanpassning i samhället, respektive samhällets skyddande på annat sätt för den från brottslingarna hotande faran — segra över de omhändertagnas intresse av fixerade tider för frihetsberövandet.

Ur synpunkten av frihetsförlustens tidsobestämdhet skulle man kunna säga att sinnessjukvården är den för de intagna mest pressande av alla brottspåföljder, i den mån de härav drabbade äro i stånd att överväga sin belägenhet, såsom fallet är med straffriförklarade psykopater.

1945 års lagstiftning om begränsning av straffriförklaringarna, som uppväckt en så skarp kritik från visst läkarhåll, avsåg icke att undandraga de själsligt abnorma brottslingarna psykiatrisk vård, men man förmenade att sådan skulle kunna ävägbringas antingen i samband med en villkorlig dom eller inom fångvårdens ram. Man ansåg att fångvårdens anstalter för psykiskt abnorma i fråga om arbetsterapeutisk behandling med framgång kunde upptaga konkurrensen med sinnessjukhusen.

Dessa har den dag i dag är ännu ej löst sitt psykopatvårdsproblem. Målet är inrättandet av särskilda psykopat-anstalter.

Den nya lagstiftningen har emellertid medfört några som man hoppas övergående olägenheter, i det den tillfört fångvårdsanstalterna ett mindre antal svårskötta element, som på sina håll vällat stor oro. Det behövs bara en eller två personer av denna karaktär, t. ex. på en ungdomsanstalt, för att förgifta hela atmosfären. Här som så ofta annars utgör det stora cruxet vid problemets lösning omöjligheten att i dessa tider få anslag till nybyggnader.

Det kan förefalla, som om bötesstraffet skulle stå något vid sidan om kriminalpolitiken. Så är emellertid ingalunda förhållandet.

En av århundradets största straffrättsliga reformer utgjorde införandet år 1931 av det Thyrenska dagsbotssystemet, som jämkade böterna efter den tilltalades betalningsförmåga.

I förbindelse med 1937 års bötesverkställighetsreform ha dagsböterna nästan avfolkat fängelserna på s. k. bötesfångar. Medan 1932 i fängelse insattes över 13 300 bötfälda personer som för fattigdom eller av andra skäl ej förmått betala böterna, eller 12,5 procent av hela

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

antalet bötfällda, sjönk detta antal år för år till 4700 eller 3,3 procent år 1938 för att under nya verkställighetslagens första år 1939 i ett slag nedgå till omkring 800 eller 0,6 procent, en siffra som ytterligare sjönk och de senaste åren nedgått till omkring 300 eller 0,2 procent.

Genom dessa lagreformer — naturligtvis i förbindelse med bättre tider, som möjliggjort för de till böter dömda att betala sina böter — ha alltså årligen 13 000 personer sparats småleken att på grund av bristande betalningsförmåga göra bekantskap med fängelserna, och finansministern har sparats kostnaden för deras underhåll i fängvårdsanstalterna.

Jag har nu talat om anstaltsvården. Alla insiktsfulla anstaltsmäniskor äro emellertid överens om att anstalterna äro ett ont, låt vara ett nödvändigt ont. Även detta har man först lärt sig i barnavården. Man har utrotat de gamla skyddshemmen. I den mån internatsanläggningar erfordrats, ha de omlagts till ungdomsvårdsskolor. Men idealet är att sprida ut själva uppfostringsklientelet för alla vindar i enskilda hem eller i full frihet.

Insikten om fängelsernas fördärvlighet även för vuxna kom till uttryck i lagstiftningen första gången genom 1906 års lagar om villkorlig dom och villkorlig frigivning. Dessa lagar ha senare i skilda repriser genomgått en sådan utveckling, att de i sitt nuvarande, ingalunda slutliga skick givit upphov till en helt ny form av brottslingsbehandling, kriminalvård i frihet, som genom sin inneboende kraft upptagit eu hård konkurrens om klientelet med anstaltsvården. Det fria vårdklientelet har även ökats genom 1944 års lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga, som möjliggjort ungdomliga lagöverträdare omhändertagande av socialvården utan förmedling av domstol.

Lägger man synpunkten av samhällets bästa möjliga skyddande mot kriminaliteten till grund för organiserandet av samhällets skyddsreaktioner mot brottslingarna, är det tydligt, att samhället

bäst skyddas genom sådana åtgärder som leda till brottslingarnas bästa möjliga anpassning eller återanpassning i samhället. Tiden medger ej att här gå i detaljer, men det kan icke råda något tvivel om att för ett mycket stort antal särskilt yngre lagöverträdare kriminalvård i frihet från samhällets skyddsynpunkt avgjort är att föredraga framför anstaltsvård.

Eftersom kammaren handlägger en statsutskottsfråga, borde man kanske även framhålla den ekonomiska synpunkten. Det är inte småsummor, finansministern sparar genom en kriminalvård i frihet i stället för på anstalt. Fröken Andersson har redan utvecklat detta. Det skulle vara en oerhört dålig ekonomi att genom att snåla på den billiga kriminalvården i frihet ådraga sig den många gånger dyrare anstaltsvården, för att inte tala om allt det ohägn de missanpassade straffångarna skulle komma att företaga efter varje frigivning från en fängelsesejour, som de vanligen lämna sämre än när de började den.

Naturligtvis måste den fria kriminalvården vara förbunden med vissa olägenheter för de dömdas omgivning, större eller mindre allt efter den tillsyn som kan givas dem. Ej ens de ivrigaste kritikerna av den villkorliga domens dagsaktuella tillämpning ifrågasätta emellertid, att man skulle råda bot på de missförhållanden som obestridligen framträtt genom permanent internering av unga lagöverträdare i slutan anstalt, men de kräva med rätta en bättre tillsyn under övervakningstiden. Det är därför glädjande, att utskottet starkt understrukt departementschefens uttalande, att frågan om en effektivisering av den fria kriminalvården framstår såsom en av de viktigaste angelägenheterna på kriminalpolitikens område.

Jag har icke heller någon erinran att göra mot den av utskottet förordade undersökningen, huruvida möjligheter förefinnas att på frivillighetens väg åstadkomma en effektivare övervakning. Det är emellertid uppenbart, att en effektivisering av övervakningen på denna väg — vilken förutsatts även av

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

fångvårdsstyrelsen — icke minskar behovet av den av fångvårdsstyrelsen föreslagna ökningen av de statsavlönade funktionärernas antal. Under alla omständigheter är det tydligt, att den av reservanterna föreslagna mindre ökningen av antalet skyddskonsulenter och skyddsassistenter icke kan göras överflödig genom aldrig den intensivisering av enskilda övervakares och tillsyningsmäns verksamhet. Medverkan av privatpersoner i kriminalvården i frihet är av det allra största värde. Men det borde vara klart för var och en, att staten icke kan i hur stor utsträckning som helst övervälta på enskilda frivilliga arbetskrafter den eminent statliga funktion som det rutinmässiga omhändertagandet av brottslingar utgör. Myndigheternas iver att hålla kostnaderna för den fria kriminalvården nere har hämmat sig genom flera misslyckanden än man med en bättre organisation av övervakningspersonalen hade behövt uppleva.

Jag förstår väl de formella betänkligheterna mot att riksdagen tar ståndpunkt i ett ärende som är ute på remiss, men den fria kriminalvården befinner sig i en nödsituation. Man kan beklaga — som man också gjort — att förslaget icke framkommit så tidigt, att remissvaren nu kunde ha kommit in, men alla dugliga människor ha för mycket att göra.

Reservanterna ha, synes det mig, funnit en förträfflig medelväg. De ha föreslagit en så liten ökning av anslaget, att ingen tänkbar remisskritik kan göra den överflödig. Det är också, som det säges i reservationen, en fördel att kunna successivt öka skyddspersonalens antal genom att börja därmed redan under det budgetår, varom nu är fråga. Goda skyddskonsulenter växa inte på träd.

Jag ber kammaren beakta det orimliga i ståndpunkten att plocka ut ungdomarna från fängelserna och släppa dem lösa på medborgarna utan att bevilja medel för erforderlig tillsyn. Vill man humana reformer i unga brottslingars behandling, så får man sträcka

humaniteten därhän, att man hjälper dem att icke begå nya brott. Man får även visa humanitet mot föremålen för deras eskapader när de lämnas utan tillräcklig tillsyn.

För mig är den helt negativa inställningen till kravet på förbättrad tillsyn av de i frihet lämnade villkorligt dömda oförståelig. Däremot medger jag, att jag efter den siste talarens anförande, där han helt och hållet lade frågan på formell bog, och hans starka understrykande av det sakligt berättigade i en förbättrad organisation av skyddskonsulenter, kan förstå, om också inte gilla utskottsmajoritetens inställning. Tror den som vill spara på det erforderliga anslaget, att denna hushållning slutar med en besparing? Nej, allmänhet och domstolar tröttna på den fria vården. I stället för villkorlig dom blir det anstaltsbehandling, ungdomsfängelse och allt vad det kan heta. Kostnaderna springa i höjden, anstalterna bli överfyllda och vårdresultatet sämre. Och unga, arbetsföra människor undandragas det fria näringslivet för att, i olyckliga fall, genom umgänget i fängelserna med ännu sämre element utbildas till vaneförbrytare. I frihet kunna de villkorligt dömda under förutsättning av erforderlig tillsyn något så när hållas borta från de sämsta elementen. Våra ungdomsanstalter äro däremot icke i det skick, att de efter en hård överbelastning kunna genomföra erforderlig differentiering, utan de unga få skickas till gamla fängelser och repa drev i sina celler.

Att denna fråga skulle kunna höra till de partiskiljande, är jag visst för gammal för att begripa. Under motionen i denna kammare stod ett stort antal lagutskottsledamöter från alla partier. Det har varit en glädje att uppleva, att alla partier ställt sig bakom de av regering och riksdag genomförda humaniseringarna av strafflagen, och jag hoppas ännu på samma allmänna tillslutning när det gäller att skapa de elementära ekonomiska förutsättningarna för reformernas utförande i livet till medborgarnas skydd mot kriminaliteten.

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Ewerlöf* och fru *Sjöström-Bengtsson*.

Herr GÖRANSSON: Herr talman! När det under debatten i kammaren i dag har uttalats, att det varit önskvärt att den utredning, som fångvårdsstyrelsen lade fram den sista december i fjol, hade kommit något tidigare för att möjliggöra en proposition till detta års riksdag, vill jag svara, att denna utredning har bedrivits under förhållanden, som ha varit rätt egenartade så till vida, att straffsystemet och strafflagstiftningen under denna tid ha undergått ideliga förändringar.

Den senaste reformperioden kan sägas ha tagit sin början den 1 januari 1944 med lagen om villkorlig dom. Det var samtidigt med ikraftträdandet av denna lag, som skyddskonsulentorganisationen i sin nuvarande omfattning började fungera. Sedan dröjde det inte mer än ett år förrän vi fingo en ny lagstiftning om villkorlig frigivning, som ställde skyddskonsulentorganisationen inför nya och betydande uppgifter. Ett år senare, den 1 januari 1946, kom en lagstiftning angående tillräknelighet och otillräknelighet, som innebar att antalet straffriförklarade inskränktes. Sedan gick det ett halvt år, till den 1 juli 1946, då vi fingo den nya straffverkställighetsreformen, och slutligen kom den 1 januari 1948 den nya rättegångsbalken. Alla dessa lagar ha utövat inflytande på utformningen av det förslag som är framlagt i fångvårdsstyrelsens betänkande.

Jag skall i det följande något uppehålla mig vid själva arten av de inflytelser som dessa lagar ha medfört för organisationen av skydds- och hjälparbetet. Jag erinrar om att då den nuvarande skyddskonsulentorganisationen startades — samtidigt med att lagen om villkorlig dom trädde i kraft den 1 januari 1944 — det från riksdagens och Kungl. Maj:ts sida med kraft underströks, att om man skulle kunna ha någon utsikt att få goda resultat av den

nya lagen om villkorlig dom, måste man se till, att man skaffade sig tillämpningsorgan, som kunde vaka över att övervakningen blev sådan, som man syftade till, och att de villkorligt dömda bleve omhändertagna på ett personligt sätt, som gav dem möjlighet att kunna återföras till ett ordentligt liv.

Man fick då en organisation på 13 konsulenter och 5 assistenter. Denna organisation har därefter icke undergått annan ökning än att vi för några år sedan fingo en assistent till. I övrigt står den kvar vid samma omfattning som den hade 1944, när man räknade med 4 000 övervakningsfall om året. Antalet har sedermera till följd både av en ökad användning av villkorlig dom och en ökad brottslighet stigit till över 8 000.

Den 1 januari 1945 kom lagen om villkorlig frigivning. Den innebär att alla straffångar och fängelsefångar som undergå straff på 6 månader eller däröver skola obligatoriskt villkorligt frigivas, när fem sjättedelar av strafftiden ha gått till ända. De skola då ställas under övervakning under en tid av 6 månader eller mera, och den översta tillsynen av denna övervakning omhänderhas av skyddskonsulenterna. Det var cirka 1 000 personer som därigenom tillfördes övervakningsklientelet och kommo att belasta skyddskonsulenternas arbete, men någon ökning av skyddskonsulentorganisationen kom icke till stånd, ehuru departementschefen 1943 i en proposition förklarade, att man genom den villkorliga frigivningen komme att göra avsevärda besparingar på anstaltsvården. Jag skall återkomma till dessa besparingar längre fram, men vid detta tillfälle, när hela reformarbetet passerar revy, skulle jag med några ord vilja dröja vid tillämpningen av lagen om villkorlig frigivning, eftersom detta torde vara mindre bekant.

Det är alltså numera på det sättet i vårt land, att varenda straffånge eller fängelsefånge, som blivit dömd till straff på 6 månader eller mera, ovillkorligen skall frigivas, när fem sjättedelar av strafftiden utgått, alldeles oavsett om man hyser några som helst förhopp-

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

ningar om att han för framtiden skall komma att sköta sig. Man har nämligen genom denna avkortning av strafftiden med en sjättedel velat skaffa sig en moralisk grund till att man ålägger honom en övervakningstid av 6 månader eller mera. Om han under den tiden begår brott, kommer han inför domstol, och då utageras saken där, men om han på annat sätt missköter sig, anmäler skyddskonsulenten saken till fängvårdsstyrelsen. Då bruka vi i allmänhet förfara på det sättet, att vi skicka skyddskonsulent till honom antingen där han bor eller, om han är tagen i förvar, till polisarresten, där han sitter. Skyddskonsulenten får då försöka skaffa vederbörande nytt arbete och ny bostad och över huvud taget planera för honom.

Här friges årligen 900—1 000 straffångar och fängelseångar, och många av dessa äro utpräglade vaneförbrytare, men jag vill påpeka, att de som återtagas emedan de genom dåligt uppförande men utan att begå brott förverkat villkorlig frigivning icke äro mer än 20 eller 25. Man försöker genom tillrättläggande åtgärder förhindra ett återtagande på anstalt. Man kan diskutera lämpligheten av detta förfaringsätt, men för närvarande tillämpas det, och skyddskonsulenterna ha där fått en utomordentligt betydelsefull gärning.

Lagen *den 1 juli 1946* om straffverkställigheten har ju varit uppe i debatterna här i kammaren flera gånger under de senaste åren. Jag vill bara understryka, att om det ibland på någon punkt klickar i fråga om denna lagstiftning, skola kammarens ärade ledamöter beakta, att det är fråga om en lagstiftning av mycket genomgripande innebörd och att det kommer att laga lång tid, innan förhållandena på detta område stabiliserat sig. Denna lagstiftning har infört skyldighet för skyddskonsulent att personligen taga befattning med frågan om eftervård åt personer som skola frigivas från fängvårdsanstalt. Det skall planeras med arbete och bostad för ett klientel på flera tusen personer, men vad lagstiftarna en gång avsett, nämligen att detta planerande för eftervård skulle

ske systematiskt under skyddskonsulentens och styresmannens närmaste överinseende, har i många fall fått stanna på papperet, emedan skyddskonsulenterna och deras assistenter äro överhopade med arbete och följaktligen icke kunna fullgöra sitt uppdrag på det sätt de skulle önska.

Slutligen ha vi under utredningsarbetet haft att taga ställning till den sista lag som berör skyddsarbetet, nämligen rättegångsbalken, som trädde i kraft *den 1 januari 1948*. Under förarbetena till rättegångsbalken uttalade första lagutskottet, att man betraktade det som en nödvändig förutsättning för att man skulle komma till rätta med de tilltalade på ett riktigt sätt, att man fick ordentliga förundersökningar, utförda av kompetenta människor. Utskottet uttalade också med instämmande av riksdagen, att man borde se till att skyddskonsulenter och skyddsassistenter toges i anspråk särskilt beträffande ungdomen, där valet av behandlingsmetod efter ett begånget brott hade sin särskilda vikt. Det är icke möjligt att med den konsulentorganisation som nu finnes uppfylla detta riksdagens önskemål. Den särskilda förundersökningen, en gång en liten detalj i vårt straffsystem, har nu fått en nyckelposition i straffsystemet. Valet av förundersökare har blivit en kriminalpolitisk fråga av första ordningen. Skola vi kunna få ordentliga förundersökningar, måste vi ha tillgång till fackutbildad personal, som kan både själv åtaga sig förundersökningar och vara domstolen behjälplig att anskaffa kompetenta förundersökare.

Ingen skall tro, att det på något sätt har varit meningen att kringskära de frivilliga organisationernas arbete. Det står uttryckligen utsagt i fängvårdsstyrelsens betänkande, att vi måste båda upp all frivillig kraft som finns för att komma till rätta med skyddsarbetet. Jag kan nämna, att enligt vårt förslag skola av 6 000 förundersökningar omkring 2 500 utföras av skyddskonsulenter och skyddsassistenter och återstående 3 500 av frivilliga krafter. Av de 10 000 övervaknings- och tillsynsuppdragen är det me-

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

ningen, att efter genomförande av fångvårdsstyrelsens förslag i dess fulla utsträckning 7 500 skola ombesörjas av frivilliga krafter. Men när man säger, att de frivilliga krafterna skulle kunna tas i anspråk i större omfattning än som nu sker, vill jag nämna, att uppsparandet av dessa frivilliga krafter förutsätter, att man har folk som kan ägna tid åt uppgiften att få tag i sådana frivilliga krafter, som äro kompetenta och villiga att träda till. Detta är en stor arbetsuppgift, som kräver mycken tid. Dessutom kunna de frivilliga krafterna icke lämnas att sköta dessa ärenden på egen hand; de måste ha råd och vägledning av dem som bättre begripa dem. Som det nu är, med 13 överansträngda skyddskonsulenter och 6 likaledes överansträngda skyddsassistenten, blir det ingen tid över att skaffa dessa frivilliga krafter. Det är därför vi ha sådana monstruösa förhållanden som att en enda person i den frivilliga skyddsverksamheten kan vara belastad med 200 övervakningsuppdrag, något som bestämt strider emot all pedagogisk erfarenhet. Det blir massrutin och massövervakning och ingenting annat.

Till sist skall jag för att inte göra denna exposé för lång bara något beröra den ekonomiska sidan. Denna fråga är på eu gång en stor fråga och en liten fråga. Den är stor med hänsyn till att det gäller 10 000 människor, som stå under övervakning och tillsyn, men den är inte på långa vägar en stor fråga, när det gäller statens utgifter för verksamheten. Fångvårdsstyrelsen har uppskattat kostnadsökningen till en halv miljon kronor — 500 000 kronor. Reservanterna ha stannat vid ett lägre belopp, nämligen 218 000 kronor. Låt oss hålla oss till det sista beloppet.

När den nya formen av villkorlig frigivning infördes den 1 januari 1945, yttrade departementschefen, att man genom tillämpningen av denna nya lag skulle kunna göra avsevärda besparingar i fråga om anstaltsvården. Vi frige årligen villkorligt 1 000 personer. Om jag räknar med att de eljest skulle ha suttit inne på anstalt ytterligare en och en halv månad,

kommer jag upp till 1 500 fängelsemånader, och om jag beräknar att varje fängelsemånad kostar 240 kronor, kommer jag upp i ungefär 360 000 kronor, låt oss säga 300 000 kronor, som staten har sparat in genom den villkorliga frigivningen. Redan detta är 100 000 kronor mer än det belopp som reservanterna äska i dag. Jag tycker att det är helt naturligt, om man vill använda kriminalvård i frihet, som ger vederbörlig bättringsmöjligheter, att man också ser till, att denna kriminalvård ger resultat. I annat fall kommer så småningom reaktionen i den form, att folk säger: »Det lönar sig inte med villkorlig frigivning — stoppa in dem på anstalt igen!»

Går jag till den villkorliga domen, bli förhållandena ännu mer påfallande. Om vi i dag icke hade haft den villkorliga domen, hade vi haft utgifter för fängelseväsendet som hade belöpt sig till flera tiotal miljoner kronor. Något liknande hade blivit fallet, även om den villkorliga domen i dag hade tillämpats endast i hälften så stor omfattning som nu. Man bör nämligen hålla i minnet, att anstaltsvården är och förblir den dyraste av alla vårdformer.

Fångvårdsstyrelsen har i sin utredning påpekat, att om man skulle genomföra fångvårdsstyrelsens organisationsförslag i hela dess omfattning, skulle kostnaderna för kriminalvården i frihet stanna vid 1,36 miljoner kronor. Detta inbegriper också särskilda förundersökningar. Det betyder en kostnad för varje person som är föremål för kriminalvård i frihet på 136 kronor om året, men anstaltsvården kostar 3 000—7 000 kronor, beroende på vad det är för sorts anstaltsvård det är fråga om. Jag kommer alltså till den slutsatsen, att detta statsfinansiellt är — jag vågar inte säga en liten fråga men jag kan säga: icke eu stor fråga; anstaltsvården blir alltid en stor fråga, finansiellet sett.

När det har inväntats, att detta ärende icke är prövat av olika instanser och myndigheter remissvägen, så kanske jag får säga, att åtminstone lönenämnden väl knappast kan ha så mycket att säga

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

på denna punkt. Det är ju inte på något sätt fråga om att ändra om lönerna och lönesättningen, utan det är fråga om att öka organisationen, enligt reservanternas förslag med summa 14 befattningshavare. Vi ha många gånger, när det gällt anstaltsvården, ökat ut mycket mer än så, och det har fått gå i stor hast.

Jag erinrar kammaren om en diskussion som vi hade i fjol i december angående ungdomsbrottsligheten. Den snabbutredning, som då genom justitiedepartementets försorg hade gjorts, visade att ungdomsbrottslingarna mellan 15 och 18 år på 30 år hade ökats från 333 till 1 815 fall om året och 18—21-åringarna från 622 till 1 150. Vi ha många gånger i denna kammare uttalat betänkligheter och bekymmer inför den utveckling som vi nu äro vittne till. Vi måste vidtaga åtgärder! En av de betydelsefulla åtgärderna är att den i och för sig billiga kriminalvården i frihet verkligen får sådana möjligheter, att den kan leva, bestå och utvecklas vidare. Det är detta, som ligger bakom det förslag som reservanterna ha framställt och som jag helt avsluter mig till.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den under denna punkt avgivna reservationen.

Herr ENGLUND: Herr talman! Den som lyssnade till herr Schlyter fann att han lämnade oss en tämligen utförlig redogörelse för de lagstiftningsändringar, som ägt rum på detta område under de senare decennierna, men att han — om jag bortser från frågan om effekten av ändringen av bötesstraffet — underlät att lämna en redovisning av resultaten.

Jag har personligen fått en stark kontrasterfarenhet på detta område. Någon gång strax efter det förra världskrigets slut var jag under ett år notarie i Stockholms rådsturätt och hade då att delta i handläggningen av vissa kriminalmål. Jag har under det sista året i samma rådsturätt varit nämndeman och fått se kriminalitetens nuvarande omfång. Kontrasten är skrämmande. Vid det förra tillfället var kriminaliteten en relativt obetydlig faktor i denna rådsturätts

verksamhet. Nu är den en mycket tyngande arbetsuppgift. Denna personliga erfarenhet har ju i så måtto en objektiv bakgrund, som brottsciffrorna från den förra tidpunkten till den senare visa stor ökning såväl i Stockholm som i riket.

Det förefaller mig därför, som om lagens avgörande frågeställning för riksdagen måste avse effekten av mellanårens reformer i strafflagstiftningen, och man kan därvid icke nöja sig med allmänna uttalanden om humanitet eller motsatsen.

Jag skulle i det sammanhanget vilja säga till fröken Andersson, att det på denna punkt finns två humanitetsvärden, som skola vägas mot varandra. Det ena humanitetsvärdet är hänsynen till brottslingen: att inte göra straffet hårdare än vad som är nödvändigt ur samhällets synpunkt. Det andra humanitetsvärde, som bör vägas däremot, är hänsynen till brottslingarnas offer. Det har sitt mått i den brottsförebyggande effekten av straffet.

Ett lindrigt straff har en ringa generalpreventiv effekt, och det innebär således, att brottsligheten ökar. Jag skulle också vilja göra den anmärkningen emot de försök att redovisa kontot för och emot den fria kriminalvården, som både presidenten Schlyter och överdirektör Göransson här ha gjort, att denna kontobokföring ju är alldeles otillfredsställande, så länge man inte på motsidan redovisar den ökade kriminalitet och de stora ekonomiska skadeverkningar för samhällsmedborgarna, som följa av att ett antal brott begås, som skulle ha förhindrats om vederbörande suttit inne eller räknat med risken att bli intagen å straffanstalt.

Vid den förnyade omprövning av våra kriminalpolitiska åtgärder, som sålunda, så vitt jag kan se, måste komma till stånd, får det inte längre räcka med att endast med ledning av några allmänna humanitära grundsatsar ösa reformprojekt »aus der Tiefe seines Bewusstseins», utan varje terapeutisk åtgärd på kriminalitetens område måste bli föremål för prövning ur synpunkten av sitt inflytande på kriminalitetens omfång i samhället. Det är, tror jag, en synpunkt,

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

som är naturlig för en empiriskt arbetande sociolog eller för en person, som sysslar med biologiska frågeställningar, men den har tyvärr inte hittills varit lika naturlig för juristerna, varför hela frågan om terapiens resultat har kommit alldeles i skymundan.

Sett mot denna bakgrund tror jag det är nödvändigt att inte bara gå så långt som statsutskottet här gjort i sin motivering för avslaget utan att gå ännu ett steg vidare. Det är nödvändigt att inte begränsa frågeställningen till spörsmålet huruvida man skall ha övervakning genom skyddskonsulenter eller övervakning genom frivilliga, ur folkrörelserna eller från andra håll hämtade krafter, utan man måste också mot bakgrunden av kriminalitetens utveckling på den senaste tiden — och det får den som sitter som nämndeman i Stockholms rådhusrätt i mål efter mål ett starkt medvetande av — göra det ytterligare övervägandet, huruvida man inte måste komma fram till en annan avgränsning mellan kriminalvård i frihet och kriminalvård i anstalter, hur obehagliga konsekvenser som den senare vården än må ha.

Generalpreventionens problem få inte skjutas undan på det sätt, som skett vid den senaste behandlingen av dessa frågeställningar. Jag gissar, att sådana synpunkter komma att dryftas vid remissbehandlingen av det betänkande, som det här närmast gäller. Det är över huvud taget en säregen anordning att på det sätt som reservanterna föreslå klippa av en remissbehandling. Att göra så ter sig än egendomligare i ett läge, där det är så oklart på vilket sätt man bäst skall skydda de värden, som kriminalitetsbekämpningen har att skydda. Jag tycker därför inte att det finns någon anledning för kammaren att i detta fall, där en ingående remissprövning ter sig mer än vanligt behövlig, föregripa resultatet av denna remissbehandling.

Herr talman! Från dessa synpunkter har jag inte den ringaste tvekan om att den ändamålsenligaste ståndpunkten i detta sammanhang är den av statsutskottets majoritet hävdade linjen.

Häri instämde herr *Elowsson, Nils*.

Herr GÖRANSSON (kort genmäle): Herr talman! Jag vill säga gentemot herr Englund, att han här dragit upp en fråga av ytterligt svåröverskådlig natur. Han säger, att den bokföring eller redovisning, som jag lagt fram rörande de besparingar, som gjorts genom att man kunnat minska anstaltsvården, är missvisande, därför att man inte kunnat ta hänsyn till de skadliga verkningar, som eventuellt kunnat föranledas ur generalpreventiv synpunkt av att man har humaniserat straffen.

Jag vill invända, att om mitt försök till en ekonomisk redovisning skulle vara otillfredsställande, så förstår jag å andra sidan inte hur det över huvud taget med de metoder, som nu finnas tillgängliga, skall vara möjligt att bedöma och i siffror uttrycka, vilka vinster samhället kan göra genom att hålla människor inne på anstalt under längre tid än som nu sker, alltså vilka vinster samhället då skulle göra i form av en minskad brottslighet. Och allra minst kan jag föreställa mig att de i och för sig sakkunniga organ, som under remissbehandlingen skola ta ställning till fångvårdsstyrelsens förslag, skulle ha några möjligheter att inlåta sig på att bedöma ett ämne, som *möjligen* skulle kunna med någon framgång utredas av speciellt kvalificerad arbetskraft, om de finge hålla på i ett par årtionden.

Jag tycker att herr Englund i denna fråga har kommit ut på rätt fantastiska viddar. Det är desto märkligare som herr Englund dock, bland annat från sitt stora och omfattande arbete t. ex. beträffande människornas attityd gentemot alkohol, är väl bekant med hur litet vi egentligen veta om och kunna bedöma de faktorer, som göra att en människa faller och en annan människa står.

Fru FLOOD: Herr talman! Man behöver inte tjänstgöra så länge som nämndeman, allra helst om man har sin tjänstgöring i en storstad, för att komma underfund med att skyddskonsulenternas antal är alldeles otillräckligt. Det var på grundval av de erfarenheter jag

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

fått under det år jag varit nämndeman i Stockholm som jag skrev under motiöen om ökat anslag till skyddskonsulentorganisationen.

Man går ju numera ut ifrån, såsom också har framskyntat i anförandena här, att rättsväsendets viktigaste uppgift inte är att straffa utan att hjälpa dem, som kommit på kant med samhället, så att de skola kunna återföras till ett bättre liv och bli för samhället nyttiga människor. Det är därför som vi ha fått den villkorliga domen. Men skall denna kunna bli till avsedd nytta, måste det finnas övervakare för de villkorligt dömda.

Jag förstår ju mycket väl, att anstaltsvård inte kan undvaras. Men den bör begränsas och undvikas, när det kan tänkas att kriminalvård i frihet skulle kunna föra lagöverträdaren tillbaka till ett ordentligt liv. Detta gäller naturligtvis i allra högsta grad dem, som äro åtalade för första gången. Men då måste vi, som jag sagt tidigare, ha människor som ta sig an de villkorligt dömda.

Skall en ung brottsling kunna ryckas bort från de gäng, där han förut hållit till, fordras det att han kommer under inflytande av en människa, som han känner vill hjälpa honom och som han känner vill hans bästa och som han kan förtro sig till. Men det måste då vara en människa, som har tid med den enskilda individen. Och även om vi veta, att det finns frivilliga krafter, som ha utövat en strålande gärning på detta område och som därför äro värda all uppskattning, så veta vi också, att antalet sådana krafter är alldeles för ringa. Erfarenheten visar oss att det i denna tid, då alla äro så upptagna av arbete och uppdrag, inte är så lätt att få övervakare. Följden har också blivit såsom här tidigare har sagts att i storstäderna en enda övervakare har ända upp till 200 övervakningsuppdrag. Det kan i så fall inte bli stora möjligheter för denne att ägna sig åt den enskilde individen, vilket ju skulle vara det viktigaste. Det är den personliga kontakten som är så oerhört viktig, när det gäller att rädda ungdomen från ett brottsligt liv.

Skyddskonsulenterna och deras assistenter ha, såvitt jag förstår, försökt att på bästa sätt fullgöra sin skyldighet att på begäran lämna domstolen förslag på lämpliga övervakare. Men hur skall det gå till under nuvarande förhållanden? Fröken Andersson sade nyss, att vi leva under osedvanliga förhållanden, och det kan man gott säga, om man t. ex. tar ett sådant exempel som detta från Stockholm, där en enda skyddskonsulent med biträde av två assistenter skall svara för över 2 000 övervakningsfall och vederbörande i alla dessa fall är skyldig att uppehålla kontakt med de övervakade, med övervakarna och med domstolen. Då kan vederbörande inte, hur duktig hon än är, gå i land med uppgiften, och hon kan absolut inte få någon tid över att söka skaffa nya övervakare.

Man talar så mycket i dessa dagar om ungdomsbrottslighetens ökning — vi tala om det här i riksdagen också — och man säger, att åtgärder måste vidtagas. Ja, här finns verkligen ett tillfälle att gå från ord till handling. Om vi skulle använda de 218 000 kronor som det här gäller för att visa att vi mena allvar med att hjälpa den ungdom, som har kommit på avvägar, tror jag inte det skulle vara för mycket sagt att beteckna dem såsom väl använda pengar. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Jag ber att få yttra några ord med anledning av de här hållna anförandena.

Vad först beträffar det herr Schlyter sade om att han inte förstod den negativa inställning, som finns till detta problem, behöver jag kanske inte understryka, att det förhållandet, att statsutskottets majoritet rekommenderar frågan till Kungl. Maj:ts ytterligare prövning i sedvanlig ordning, ingalunda får tolkas som en negativ inställning — att det inte är en negativ inställning framgår av utskottets utlåtande.

Jag vill vidare säga, att skulle man på många andra viktiga områden, som vi

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

ha att behandla, låta endast hjärtat tala här i riksdagen, så skulle vi kanske inte komma att ta någon som helst hänsyn till Kungl. Maj:ts mening att vi här i riksdagen äro tvungna att ändå driva den kärva linjens politik.

Jag skall ta ett enda exempel. Vi ha en sinnessjukvård i detta land, som vid Gud icke är något att skräppa över och för vilken vi i morgon dag skulle behöva anslå många, många miljoner för att få den människovärdig — jag tror jag vågar använda det ordet — eller åtminstone i nivå med vad vårt grannland Danmark har. Det finns också andra mycket viktiga områden där tvingande behov föreligga. Om man därför nu bryter den linje i fråga om anslagen, som praktiskt taget samtliga partier förklarat sig vilja följa, kan man räkna med vad som helst i fortsättningen.

Herr Göransson erinrade här om den lag, som föreskriver, att när $\frac{1}{2}$ av tiden för anstaltsvården har gått till ända skall vederbörande släppas ut och i stället ha övervakning. Den lagen tillkom, om jag inte är fel underrättad, antingen den 1 januari eller den 1 juli 1945. Att utredningen sedan behövde en viss tid för att se, hur denna lag verkade i det levande livet, det förstår jag, och det har jag accepterat. Men jag måste säga herr Göranssons såsom ansvarig chef för fångvårdsstyrelsen i detta land, att det inte riktigt är förenligt med samma ansvar, som han gör sig till tolk för i talarstolen, att låta detta passera till den 31 december 1948 och sedan ställa sig bakom ett krav på att riksdagen partout skall bryta ut en del av förslaget och hänga denna del liksom luften. Det hade varit möjligt för fångvårdsstyrelsen liksom det varit möjligt för andra styrelser, vilka många gånger ha ställts i samma situation, att inkomma till Kungl. Maj:t med en underhandsframställning och hemställa om att få ett visst anslag för att reda upp de värsta svårigheterna.

Jag hoppas nu att kammarens ledamöter ändå förstå, att man inte *kan* gå en sådan väg som den som är rekommenderad av reservanterna. Det är verkligen inte så enkelt. Tittar man litet när-

mare på vissa detaljer i det förslag, som fångvårdsstyrelsen har framlagt, finner man nämligen att lönenämnden också har en uppgift när det gäller att granska detta förslag. Jag medger att denna sak inte direkt har någon anslutning till reservanternas förslag, men indirekt har den det.

I fångvårdsstyrelsens förslag ligger nämligen också det yrkandet, att sex skyddskonsulenter, som nu stå i lönegraden Ce 24, skola placeras i Ce 27. Det var kanske av en ren händelse jag kom på detta i går, när vi på tredje avdelningen sysslade med befattningshavare vid folkhälsoinstitutet. Riksdagen avvisade förra året en framställning om uppflyttning av en därstädes anställd läkarutbildad befattningshavare från lönegrad Ce 24 till Ce 27. Jag vet nu inte vilken utbildning man räknar med för nu ifrågasvarande konsulenter — om det är läkare, som man anser skola placeras här, eller vad det är för folk — men skulle reservanternas förslag följas, skulle riksdagen säkerligen därmed vara i färd med att gräva en grop, som vi skulle ha svårt att komma upp ur för att kunna åstadkomma en rättvis avvägning mellan befattningshavare på en mängd olika områden.

Jag tar detta bara såsom ett litet exempel på att frågan är betydligt mera komplicerad än vad man kanske vill göra gällande, om man bara talar om de stora linjerna.

Ingen från statsutskottsmajoritetens sida har förnekat betydelsen av åtgärder på här ifrågasvarande område. Majoriteten har verifierat detta i sitt utlåtande. Men problemet är så komplicerat, att man inte gärna kan besluta i frågan utan att Kungl. Maj:t först gör en överarbetning därav och inväntar de remissvar, som man i vanliga fall plägar invänta. Herr Englund har här gett ytterligare skäl — skäl, som jag för min del inte har tänkt på — för att dessa remisser kanske kunna befrukta den diskussion, som föres, och även leda till en effektivisering av arbetet på detta område.

Slutligen ett ord i anledning av vad

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

fru Flood sade om att hon hade skrivit på motionen på grund av de intryck hon fått från sin verksamhet som nämndeman i Stockholms rådhusrätt. Det är nog riktigt att framhålla sådana erfarenheter — jag vill inte på något sätt bestrida det — men jag kanske får antyda, att efter allt att döma är detta problem, hur allvarligt det än är, i främsta rummet ett storstadsproblem, som naturligtvis är lika angeläget att lösa för den skull. Men när det talas om dagens fruktansvärda läge bör det dock observeras, att vi dess bättre ute i häradsrätterna och ute på den svenska landsbygden inte ha, åtminstone inte tillnärmelsevis i samma omfattning, de problem, som storstäderna.

Jag vill också tillägga ett ord i anledning av vad fru Flood sade om att riksdagen nu har tillfälle att bevilja de 218 000 kronor, som det här gäller, och att alla, som verkligen mena allvar med talet om att vi skola hjälpa dem som ha kommit ut ur fängelserna, nu skola votera därför. Jag vill nog inlägga en gensaga mot denna fru Floods uppmaning; även jag, som lägger min röst emot detta förslag, vill nämligen vara med om att hjälpa de människor, som ha råkat i olycka. Men jag kan ändå inte ge mig ut på det gungfly, som reservanterna utan vidare vilja beträda då det gäller den statliga administrationen och när det gäller att ta hänsyn till de finansiella frågorna.

Jag hade, herr talman, bara dessa få ord att säga. Jag har således alltjämt intet annat yrkande och kommer inte heller att få det, herr talman, än om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **GÖRANSSON** (kort genmäle): Herr talman! För att inte något missförstånd skall kvarstå efter denna debatt vill jag säga herr Karlsson i Munkedal, att det väl inte finns någon i denna kammare, som har läst utskottets utlåtande så, att man däri tyckt sig skönja någon form av hårdhet gentemot det klientel, som det här är fråga om att behandla. Utskottet har skrivit sitt ut-

låtande mycket vänligt, men det är just i fråga om den sista punkten, om man skulle våga sig på en provisorisk åtgärd, som meningarna delat sig.

Vad gäller mitt uttalande, föranlett av ett tidigare uttalande av herr Karlsson i Munkedal, angående lönenämndens hörande, vill jag påpeka, att jag yttrade mig om reservanternas beskurna förslag, där det inte är fråga om inrättandet av nya tjänster utan om att öka antalet konsulenttjänster med 6 och antalet assistenttjänster med 8. Det gäller alltså tjänster, vilkas lönegradsplacering redan för länge sedan är godtagen.

Att detta problem i hög grad är ett storstadsproblem, det har ju herr Karlsson alldeles rätt i. Det sammanhänger med att brottslighet, alkoholism, lösdriveri och allsköns mänsklig vanart äro ett storstadsproblem. Men detta kan, menar jag, alls icke få utgöra någon anledning för samhället att dra sig undan och säga: Det här är storstädernas avigsida, det kan inte intressera oss så mycket. Storstäderna äro, som en aktad f. d. ledamot av denna kammare sagt, de stora förbränningscentralerna, och även riksdagen måste se den verkligheten i ögonen.

Herr statsrådet **WIGFORSS**: Herr talman! Jag har inte haft tillfälle att höra vad representanterna för utskottets majoritet redan sagt i denna fråga, men jag kan inte underlåta att ändå erinra kammaren om varför den nu framlagda budgeten är mycket återhållsam även på en hel rad punkter, där säkerligen sakinteresset kräver ökade åtgärder.

Jag kan försäkra, att då budgeten gjordes upp, hade representanterna för de olika departementen inte försummat att göra sin skyldighet när det gällt att framföra de motiv, som kunna anföras för ökade utgifter på en hel rad punkter. Jag vågar också försäkra, att när justitieministern inte har lagt fram något förslag på denna punkt, så har det inte berott på något bristande intresse för den sak det här gäller. Men han har lika väl som andra departementschefer

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

fått finna sig i att följa den allmänna linje, som regeringen har valt och som jag fortfarande hoppas att riksdagen vill ge sitt stöd.

Det är här alltså inte fråga om ett par hundra tusen kronor på just denna punkt. Jag är sedan gammalt van vid att få säga i riksdagen, och jag kan uppprepa det nu, gentemot alla, som tala om vilket egendomligt slöseri som bedrives med statens medel, att det är ytterligt få av statens utgifter, som inte kunna motiveras med mycket starka skäl, och att även de ökningar, som begäras av motionärer, i regel bruka kunna styrkas mycket starkt. Även härvidlag tror jag att så är fallet.

Men vad man inte får glömma är, att en sådan fråga som den här föreliggande inte kan ses isolerad. Det händer ju så lätt, att om det i riksdagen finns i en särskild fråga särskilt sakkunniga och särskilt intresserade ledamöter, så får denna fråga en — jag tror jag vågar använda uttrycket — oproporcionerligt stor vikt i jämförelse med sådana frågor, där man på grund av omständigheter, som ofta äro tillfälliga, inte i riksdagen har sådana speciellt sakkunniga representanter.

Herr Karlsson i Munkedal erinrade om en sak, som varit föremål för mycket ingående överläggningar inom regeringen och inte minst mellan inrikesministern och mig, nämligen **frågan** om sinnessjukvården. Jag är övertygad om att om någon skulle sätta sig att göra en jämförelse mellan betydelsen av det, som här föreslås, och de behov som behöva tillgodoses inom sinnessjukvården, så skulle han få lov att medge, att hur trängande det önskemål än är som här nu diskuteras, så måste en förbättring av sinnessjukvården anses vara ännu mera trängande. Och om departementscheferna vore här och kunde var och en avgiva sitt vittnesbörd, skulle vi få höra, hurusom de beträffande varje huvudtitel skulle kunna dra upp den ena punkten efter den andra, där de skulle ha önskat att kunna komma med äskanden om ökade utgifter, som de hade kunnat mycket starkt motivera.

Just när man vet detta, kan man inte underlåta att erinra om att denna sak inte kan ses isolerad. Visserligen betydade ett par hundra tusen kronor på en enda punkt inte mycket. Men riksdagen kan härvidlag inte resonera på annat sätt än vad vi fått lov att göra inom regeringen — om den ene departementschefen skulle få som han vill, så kan det inte hindras, att en annan departementschef anser sig ha samma rättighet att få sin önskan uppfylld.

Det är klart att man inte kan vägra all ökning av tjänster, men även i detta fall har man inom alla departement fått iakttaga en återhållsamhet, som har varit mycket smärtsam för representanterna för de olika intressena. Man har måst säga, att det just i år är särskilt olämpligt att utöka antalet tjänstemän. Jag hör inte till dem, som deltaga i skallet emot utökningen av antalet stats-tjänster i allmänhet, ty jag vet, att en sådan utökning på många punkter är väl motiverad. Men när man över lag har fått iakttaga sparsamhet, så blir frågan den om det verkligen kan sägas att just på denna punkt ett undantag kan göras.

Jag förstår mycket väl, om till exempel Hulda Flood på grund av sin personliga erfarenhet tycker, att här måste någonting göras, men jag tror att de, som inte på det viset äro personligt engagerade, borde kunna se denna sak något mera i stort och tänka sig, att hur smärtsamt det än på denna enstaka punkt kan kännas att nödgas säga nej, så få vi ju lov att göra det också i många andra fall. Jag skulle därför vilja hemställa, att inte heller denna kammare nu avviker från den allmänna återhållsamhetslinje, som vi även i riksdagen måste försöka att följa.

Jag hoppas sålunda, att även denna kammare skall följa statsutskottets majoritet.

Herr **PETTERSSON, GEORG**: Herr talman! Då jag är personligt engagerad på det sättet, att jag uppehåller den deltidsanställda skyddskonsulentbefatt-

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

ningen i femte distriktet, skulle jag ju här kunna bära fram vittnesbörd om hur önskvärd en förändring av förhållandena för våra skyddskonsulenter och skyddsassistenter är. I debatten har emellertid redan från olika håll framförts hur hårt dessa tjänstemän äro belastade, och jag skall därför inte säga någonting om den saken.

Däremot skulle jag vilja motivera varför jag, trots detta personliga engagemang, kommer att följa utskottet i dess yrkande. Jag gör detta framför allt av den anledningen, att det är en i mitt tycke egendomlig ordning för behandlingen av ett ärende, som reservanterna här vilja tillämpa. Fångvårdsstyrelsen avlämnade sitt betänkande den sista december, och det är för närvarande föremål för remissbehandling. Riksdagen bör inte, samtidigt som Kungl. Maj:t hör olika personer och myndigheter, fatta beslut som så att säga föregripa behandlingen av ärendet. En sådan arbetsordning måste ju på sitt sätt skapa oreda och oordning. Man skulle där kanske kunna peka på att vad skyddskonsulentorganisationen framför allt strävar efter är ju att skapa ordning och reda! Jag kan för min del inte finna reservanternas väg riktig, och jag kommer därför att följa utskottet.

Jag gör detta så mycket hellre som utskottet både i sitt utlåtande och genom sina talesmän här i debatten har visat en mycket välvillig inställning till hela denna fråga. Man kan därför räkna med att en proposition i frågan, den dag den kommer på riksdagens bord, skall bli föremål för en mycket välvillig behandling. Utskottet säger, att en snar förbättring av förhållandena på detta område är av nöden, och utskottsmajoritetens förste talesman har ju här nämnt, att man kanske rent av skulle hinna behandla denna fråga vid en eventuell höstriktdag.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets utlåtande på denna punkt.

Herr JOHANSSON, JOHAN BERNHARD: Herr talman! Redan tidigare, och

nu också av den senaste ärade talaren, har den synpunkten gjorts gällande, som jag under utskottsbehandlingen tyckt mig finna vara huvudargumentet, att reservanternas förslag skulle föregripa den proposition, som kan väntas bli framlagd efter remissbehandlingen av fångvårdsstyrelsens betänkande. När jag i utskottet tagit ståndpunkt för reservationen, har jag för min del varit mycket angelägen att just få klarlagt, att reservationens förslag är av den arten, att det icke på något sätt föregriper den blivande organisationen. Reservanternas förslag är så måttligt tilltaget att det slutliga förslaget, oavsett resultatet av remisserna, måste gå vida längre för att ens tillnärmelsevis kunna fylla det föreliggande behovet.

Utskottsmajoriteten och reservanterna äro i detta ärende fullkomligt ense om angelägenhetsgraden. Utskottsmajoriteten säger ju, att »skyddsarbetets organisation m. m. berör ett område, där överhängande behov av effektivisering föreligger», och utskottet »vill starkt understryka» att frågan om en effektivisering av den fria kriminalvården »framstår såsom en av de viktigaste angelägenheterna på kriminalpolitikens område». Reservanterna ha för sin del samma uppfattning. I detta ärende äro således alla ense om att det föreligger ett överhängande behov, och denna uppfattning är till finnandes också i vida kretsar utanför riksdagen. För att så snabbt som möjligt få åtminstone något gjort ha reservanterna därför velat framlägga det mycket begränsade förslaget, som innehålls i reservationen och som inte kan tänkas föregripa det pågående utredningsarbetet. Angelägenhetsgraden har i detta fall fått vara det avgörande, och det kan inte vara rimligt att föra den meningen vidare, att reservationen skulle föregripa det blivande förslagets innehåll.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet liksom också någon tidigare talare har — och det är naturligen riktigt — åberopat de allmänna synpunkterna på budgetens balansering. Finansministern framhöll betydelsen av

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

att man precis på pricken följer den framlagda finansplanen, men jag vågar — efter den granskning av statsverkspropositionen, som jag hittills har hunnit verkställa — hävda den meningen att förslagen icke äro på alla punkter tillfredsställande. Det finns områden där man enligt min mening borde ha varit mera framsynt och omtänksam, innan man vidtagit nedprutningarna. Det gäller i nu förevarande fall, som också finansministern riktigt sade, icke något stort belopp, men det är för en utomordentligt angelägen uppgift man vill använda dessa pengar.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! Jag skall inte återupprepa vad herr Karlsson i Munkedal tidigare anfört, utan jag ber att helt få ansluta mig till de synpunkter han utvecklade. Särskilt vill jag understryka, att vi inom utskottet ha varit helt eniga när det gäller målsättningen i denna fråga, nämligen att något måste göras för att förbättra förhållandena inom den fria kriminalvården.

Men statsutskottets ärade ordförande uppkallade mig, när han så starkt betonade, att man från reservanternas sida inte har föregripit någonting. Jag ber att få peka på att man föregriper väl i varje fall remissinstansernas yttranden. Vore det inte klokt att invänta resultatet av remisserna? Ätminstone teoretiskt ligger det ju så till, att remissinstansernas yttranden kunna komma att gå i vilken riktning som helst. Det har ju förekommit att även ganska starka sakkunnigförslag under remissvandringen blivit totalt sönderskjutna, så att det visat sig omöjligt att realisera dem. Nu vill jag inte påstå, att detta kommer att ske i det här fallet, men jag tycker inte att man skall glömma bort att den möjligheten åtminstone teoretiskt finnes.

Det var emellertid, herr talman, en annan liten randanmärkning jag ville göra. Reservanterna ha i sin motivering sagt, att den föreslagna partiella utökningen skulle ha den stora fördelen —

och herr Schlyter anslöt sig till detta — att organisationen kan uppbyggas successivt och att den slutliga prövningen av organisationsförslaget kan ske mot bakgrunden av vissa redan vunna erfarenheter av utbyggnaden. Är detta någon särskilt realitetsbetonad motivering? Utskottsmajoriteten räknar ju med att Kungl. Maj:t redan vid början av nästa års riksdag kommer att i andra huvudtiteln framlägga förslag i detta avseende. Jag föreställer mig att man måste börja skriva denna huvudtitel — och det känner ju herr Schlyter såsom förutvarande chef för justitiedepartementet mycket bättre till än jag — låt mig säga i november eller början av december. Tror verkligen någon att en utökning, som träder i kraft den 1 juli i år, kan ge något påtagbart resultat till den tidpunkt, då man börjar skriva huvudtiteln? Jag har mina tvivel, herr talman.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LODENIUS: Herr talman! Jag tillhör dem som skrivit under den nu föreliggande motionen nr 33 i första kammaren, och även om det naturligtvis helt och hållet skulle vara en överflödsgärning att nu ytterligare gå in på detaljer i frågan efter allt som redan har anförts av mycket sakkunniga personer, anser jag mig böra lämna en liten motivering till varför jag skrivit under motionen och till den ståndpunkt jag har i denna fråga.

Huvudmotivet är helt enkelt att jag anser, att om man genomför en reform och sedan upptäcker att den inte fungerar så, som den var avsedd att verka, med mindre än att en viss utbyggnad kommer till stånd — i det här fallet alltså en utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen — så bör det vara fullt logiskt och konsekvent att man tillser, att utbyggnaden sker så snart som möjligt.

Nu äro ju alla, från departementschefen till utskottsmajoriteten, reservanterna och samtliga talare, överens om att den fria kriminalvården inte fungerar

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

bra, utan att någonting bör göras. Skillnaden är bara den att utskottet menar, att man skall avvakta remissförfarandet och Kungl. Maj:ts förslag innan man gör någonting alls, medan reservanterna ha gått in för en mycket begränsad utbyggnad, som, så vitt jag förstår av vad som här förut har sagts, inte på något sätt kan föregripa det förslag, som kan väntas bli förelagt riksdagen. Då man alltså är överens om att någonting måste göras och att det bör göras ju förr dess hellre, då har jag mycket svårt att inse varför man här från utskottets sida av formella skäl skall behöva hålla igen.

Jag förstår mycket väl att man i det rådande läget inte velat gå så långt som motionen föreslår. Där kan det finnas ett större skäl för den formella ståndpunkt, som statsutskottet har intagit. Men den mycket begränsade utbyggnad, som reservanterna föreslå, borde det enligt min mening vara fullt logiskt och riktigt att gå med på.

Det finns ju också andra områden där vi på senare år ha vidtagit genomgripande reformer, som tyvärr inte fungera så som de borde göra, därför att vi inte ha kunnat utbygga anordningarna på det sätt som varit nödvändigt. Inom första lagutskottet ha vi en del sådana erfarenheter just när det gäller kriminalvård och vad därtill hör. Vi ha nyligen besett vissa ungdomsfängelseanstalter — det har nämnts förut här i dag — och vi ha kunnat konstatera hur nödvändigt det är att en hel del göres för att denna vård skall fungera på ett tillfredsställande sätt.

Det är klart att man kan diskutera, huruvida vi äro inne på rätt väg när vi ha gått in för en friare kriminalvård. Vad beträffar den sidan av saken kan det kanske bliva nödvändigt med en omprövning — och jag fattade att herr Englund menade så när han var inne på detta — men den frågan anser jag inte att man bör diskutera i det här sammanhanget. Här gäller det i stället att försöka i det praktiska livet effektuera en reform, som statsmakterna ha gått in för.

Utan att närmare gå in på detaljerna

vill jag säga, herr talman, att jag varken av utskottets skrivning eller av den debatt, som förts här i dag, har kunnat bli övertygad om att man är inne på fel väg om man biträder den föreliggande reservationen.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr EWERLÖF: Herr talman! Jag har tidigare genom att instämma med herr Schlyter velat ange min ståndpunkt i denna fråga, men så som debatten nu har förlöpt känner jag ett behov att få tillägga några ord, innan kammaren skriker till beslut.

Den ärade utskottsrepresentanten har här lämnat en motivering för utskottets ståndpunkt, som jag har all möjlig respekt för, nämligen att man inte skall föregripa remissbehandlingen av en fråga utan vila på hanen till dess ärendet hunnit behandlas i den vanliga ordningen. Det är ju den motivering vi bruka få höra och även följa, då en fråga ligger så till.

Men det finns fall, då man måste göra undantag från denna regel. När det gäller den här föreliggande frågan synes det mig som om man i stor utsträckning förbiser, att det faktiskt rör sig om en kris. Kriminalvården i frihet befinner sig för närvarande uppenbart i ett krisläge, och i ett sådant läge har man inte råd att resonera på det viset, att vi få lov att avvakta till dess frågan hunnit bli behandlad i den nådiga tågordningen. Även om man i allmänhet bör följa den regeln, har man enligt min mening inte anledning att göra det i ett fall sådant som detta.

Sedan kom finansministern med en motivering, som föreföll mig att ligga på ett helt annat plan. Hans motivering byggde mera på allmänna budgetära synpunkter. Det syntes som om han ville göra gällande, att vi i nuvarande läge helt enkelt inte ha råd att ta på oss en ökad utgift av denna omfattning, eftersom det skulle kunna återverka på andra områden. Jag respekterar även denna linje i hög grad, och så långt som mitt

Anslag till skyddskonsulentorganisationen.

ringa inflytande sträcker sig söker jag alltid arbeta i den riktningen, att man skall iaktta återhållsamhet i nuvarande läge.

Men detta resonemang håller inte i ett krisläge. Om det vore så som finansministern tycks anse, när han talar om att man på detta sätt också kunde dra fram kostnaderna för sinnessjukvården och vissa andra utgifter med något slags förtursrätt, så skulle jag inte ha någonting att invända. Så fort som det gäller en ren standardfråga, menar jag, att man i nuvarande läge får nöja sig med vad man har. Men detta är i själva verket inte någon fråga om standard, utan det är en fråga om vår förmåga att bemästra den inre säkerheten och ordningen i samhället. Detta är ett så primärt ändamål — likaväl som när det gäller vår yttre säkerhet — att dess tillgodoseende måste gå utanför de allmänna regler som man eljest uppställer.

Flera föregående talare tycker jag ha visat, att det inte kan vara fråga om något föregripande i detta fall. Även om man resonerar så som herr Englund gjorde — jag tycker, att det låg mycket i vad han sade om att man möjligen kommer fram till att man vill dra gränsen mellan anstaltsvård och kriminalvård i frihet på ett annat sätt än man nu har gjort — kan det aldrig bli fråga om att rubba gränsen så långt, att vad som nu föreslås skulle kunna betecknas som ett föregripande. De av kammarens ledamöter, som uppmärksamt lyssnade till vad överdirektör Göransson yttrade, torde ha fått klart för sig, hur den med stor återhållsamhet beräknade organisation, som ursprungligen tillkommit för kriminalvård i frihet i samband med villkorlig dom, sedermera utan att undergå ökning belastats med nya omfattande uppgifter i samband med villkorlig frigivning och ny rättegångsordning, samtidigt som påfrestningen för det ursprungliga ändamålet genom den ökade ungdomsbrottsligheten kraftigt stegrats. Är det då så märkvärdigt, om det nu visar sig, att organisationen inte håller?

Jag betraktar det som en skyldighet för riksdagen, som dock har beslutat

dess åtgärder, att också dra ut konsekvenserna av beslutet och organisera verksamheten så som man från början har varit på det klara med att den måste organiseras för att den skall fungera. Och göres oss mera vittne behov än vad vi ha sett under senare år i fråga om verkningarna av denna brist på organisation inom kriminalvården i frihet?

Varenda en av kammarens ledamöter måste säga sig, att vi på detta område leva under utomordentligt otillfredsställande förhållanden. Är det då anledning att av formella skäl eller av allmänna budgetära skäl vägra en utgift av storleksordningen 200 000 kronor? Denna anslagshöjning kan naturligtvis inte på en gång bota missförhållandena, men den innebär ett steg i rätt riktning — ett steg som utom all fråga aldrig skall befinnas obehövlig, när man får tillfälle till den mera ingående prövning som utskottet önskat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Om fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Andersson* begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 44.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 31—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 under postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.**Om fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.**

I bilaga 27 till innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under Kapitalbudgeten: Kommunikationsdepartementet i punkten 13 föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1949 angivna byggnader och anläggningar vid statens järnvägar

för budgetåret 1949/50 anvisa investeringsanslag å tillhopa 41 535 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Velander* (I: 57) och den andra inom andra kammaren av herrar *Stattin* och *Östlund* (II: 98), i vilka hemställts, att riksdagen i anledning av vad i statsverkspropositionen, kapitalbudgeten, under rubriken Statens järnvägar föreslagits ville hos Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om ianspråktagande av det av riksdagen år 1947 beslutade begynnelseanslaget på 3 miljoner kronor för ostkustbanans elektrifiering snarast möjligt måtte upptagas till förnyad prövning;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Heiding* och *Mannerskantz* (I: 86) och den andra inom andra kammaren av herr *Jonsson* i Skedsbygd (II: 102), i vilka hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t dels uttala sig för att något avbrott i järnvägslektrifieringen icke tills vidare borde ifrågakomma, dels ock hemställa, att Kungl. Maj:t ville senast till nästa års riksdag framlägga de anslagsäskanden, som för elektrifieringsarbetets fortsättande kunde vara erforderliga.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte

för budgetåret 1949/50 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

	Kronor
a) Bangårdar	2 500 000
b) Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	5 000 000
c) Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	2 000 000
d) Broar m. m.	3 000 000
e) Husbyggnader	5 000 000
f) Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	4 000 000
g) Telefonanläggningar m. m.	4 000 000
h) Elektriska belysningsanläggningar	400 000

Om fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

	Kronor
i) Anläggningar för elektrisk tågdrift	8 000 000
j) Elektrifiering av linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil	2 710 000
k) Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	725 000
l) Anläggningar vid huvudverkstäder	200 000
m) Verkstadsmaskiner m. m.	4 000 000;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 57 och II: 98 samt I: 86 och II: 102 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet under punkten ovan anført.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»I motionerna I: 86 och II: 102 har hemställtts att riksdagen måtte uttala sig för att avbrott i järnvägs elektrifieringen icke bör ifrågakomma och att förslag om medelsanvisning för fortsatta elektrifieringsarbeten böra framläggas för 1950 års riksdag.

De motiv som lågo till grund för 1947 års riksdags uttalande i fråga om angelägenheten att så snart förhållandena det medgiva fortsätta elektrifieringsarbetena, fastställa programmet för de närmast ifrågakommande arbetena och vidtaga sådana förberedelser som äro ägnade att underlätta elektrifieringsarbetets återupptagande — utskottet får härvidlag hänvisa till förenämnda skrivelse — äro enligt utskottets mening alltjämt bärande. I dagens läge måste visserligen av olika skäl all möjlig återhållsamhet iakttagas rörande den statliga investeringsverksamheten. Någon medelsanvisning för nästa budgetår till nya elektrifieringsarbeten ifrågasattes icke heller av utskottet. Den tidpunkt närmar sig emellertid alltmer, då nu pågående elektrifieringsarbeten äro slutförda. Att helt skjuta den fortsatta elektrifieringen på framtiden skulle innebära ett beslut av avgörande betydelse för kommunikationsväsendets utveckling. Det vill synas som om ifrågavarande spörsmål är av den

vikt att ett principbeslut snarast möjligt om det fortsatta elektrifieringsprogrammet inom ramen för kommunikationsverkens samlade investeringsverksamhet är önskvärt, varför, såsom riksdagen redan uttalat, förslag i ämnet snarast möjligt bör föreläggas riksdagen.

I motionerna I: 57 och II: 98 har hemställtts, att frågan om ianspråktagande av förenämnda anslag av 3 miljoner kronor för ostkustbanans elektrifiering snarast möjligt måtte upptagas till förnyad prövning. Utskottet får härvidlag återopå 1948 års riksdags uttalande om betydelsen av att så snart som möjligt utnyttja anslaget för förberedelser för ett återupptagande av elektrifieringsverksamheten. Utskottet vill emellertid i anslutning härtill erinra om att anslaget icke, såsom motionärerna synas förutsätta, uttryckligen avsetts särskilt för ostkustbanan utan för sådana förberedelser som äro ägnade att underlätta ett återupptagande av elektrifieringen av statsbanenätet som helhet.»

Herr VELANDER: Herr talman! Statsutskottet har under den förevarande punkten haft att ta ställning till vissa motioner, som åsyfta järnvägs elektrifieringens fortsättande.

Elektrifieringsarbeten pågå för närvarande endast beträffande bandelen Uddevalla—Strömstad. Dessa arbeten beräknas vara slutförda under kommande budgetår, och statsmakterna ha för tiden därefter inte tagit ställning till något fortsatt elektrifieringsprogram. Ett sådant program upprättades dock av järnvägsstyrelsen redan år 1946, och anmäldes detta i statsverkspropositionen till 1947 års riksdag. Departementschefen ansåg sig inte ha anledning att ta ställning till detta program. Han hänvisade därvid till materialsituationen och läget på arbetsmarknaden. Statsutskottet och riksdagen voro emellertid av en annan mening. Riksdagen uttalade sålunda, att principbeslut snarast möjligt borde fattas rörande det fortsatta elektrifieringsprogrammet och att riksdagen förutsat-

Om fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

te, att förslag i ämnet likaledes snarast möjligt skulle komma att föreläggas riksdagen. I syfte att möjliggöra ett snabbt igångsättande av ett dylikt fortsatt program medgav också riksdagen, att vissa överskottsmedel på tidigare anvisade anslag — beräknade till ett belopp av 3 miljoner kronor — skulle få disponeras för beställning av materiel och för andra förberedande åtgärder, sammanhängande med en fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

Följande år, alltså år 1948, anvisade riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t 3 miljoner kronor till fortsatt elektrifiering av statsbanenätet närmast för det ändamål, som riksdagen hade tagit sikte på med sitt beslut år 1947. Riksdagen uttalade också i detta sammanhang, att de föreliggande möjligheterna att snarast kunna utnyttja anslaget borde tillvaratas. I det hänseendet har emellertid inte någonting skett. Kungl. Maj:t har inte funnit nödigt att förelägga riksdagen något förslag till program för statsbanornas fortsatta elektrifiering.

Statsutskottet har i det föreliggande utlåtandet inte velat godkänna denna underlåtenhet. Utskottet har uttalat, att den fortsatta elektrifieringen är av avgörande betydelse för kommunikationsväsendets utveckling, och har utskottet därmed understrukt vikten av att riksdagens beslut av år 1947 fullföljdes.

För min del är jag såsom motionär mycket tacksam för att statsutskottet på sätt som skett beaktat syftet med motionerna, och det är min förhoppning, att Kungl. Maj:t — i första hand kommunikationsministern — inte skall underlåta att, för den händelse riksdagen nu godkänner utskottets föreliggande utlåtande, snarast komma med förslag till program för det fortsatta elektrifieringsarbetet.

Statsutskottet har i sitt yttrande antytt, att vissa motionärer skulle ha förutsatt, att de ifrågavarande 3 miljonerna skulle ha anvisats för just ostkustbanans elektrifiering. Enligt utskottets mening förhöll det sig dock så, att riksdagen vid fattandet av sitt beslut tagit sikte på ett återupptagande av elektrifieringen av

statsbanenätet i dess helhet. Detta är nu formellt riktigt. I det förslag, som järnvägsstyrelsen på sin tid upprättade och som anmäldes i statsverkspropositionen år 1947, var det emellertid ostkustbanan som stod såsom första punkt. Följaktligen ha motionärerna haft anledning att utgå ifrån att ostkustbanan i främsta rummet skulle komma att beaktas, om det nu bleve fråga om ett principbeslut om fortsättandet av järnvägsselektrifieringen.

Det ligger vidare så till — såsom ock i motionerna antytts — att, när järnvägsstyrelsen i olika sammanhang hos Kungl. Maj:t begärt, att ifrågavarande 3 miljoner kronor skulle ställas till dess förfogande, järnvägsstyrelsen just haft i åtanke ostkustbanans elektrifiering.

Jag skulle nu, eftersom kommunikationsministern är närvarande i kammaren, vilja hemställa till honom, att han så snart som möjligt måtte söka få fram ett underlag för ett ställningstagande till huru elektrifieringen av statsbanorna skall fullföljas, sedan man kommit till slutet av de arbeten, som nu äro i gång på västkusten. Jag hoppas också, att det då skall visa sig motiverat att följa järnvägsstyrelsens förslag och att sålunda ostkustbanan, som tidigare på grund av olika omständigheter undan för undan har skjutits i bakgrunden, skall komma som första punkt på elektrifieringsprogrammet.

Hur svårt eller prekärt det penningpolitiska läget än må anses vara, kan det ju inte få inträda ett avbrott i arbetena på järnvägsselektrifieringen. Ett sådant skulle ju bl. a. innebära, att den arbetskraft, som nu är sysselsatt därmed och som har fått en betydande träning, måste kopplas in på andra områden och att man, när efter några år elektrifieringsarbetet tas upp på nytt, kanske då skulle nödgas röra sig med mindre tränad arbetskraft.

Jag har, herr talman, utöver denna min vädjan till kommunikationsministern inte något särskilt yrkande.

I herr Velanders yttrande instämde herr *Näsström*.

Om fortsatt elektrifiering av statsbanenätet.

Herr HEIDING: Herr talman! Det var ett yttrande av herr Velander som gjorde, att jag begärde ordet.

Herr Velander tyckes vilja påskina, att dessa 3 miljoner i första hand vore avsedda för fortsatt elektrifiering av ostkustbanan. Men så var inte fallet. Det var ju meningen, att de skulle underlätta ett återupptagande av elektrifieringen av statsbanenätet i dess helhet. Visserligen stod ostkustbanan först på programmet, och jag har ingenting emot — det vill jag säga herr Velander — att vi börja med ostkustbanan, men det var även järnvägar längre söderut som stodo rätt högt upp på järnvägsstyrelsens elektrifieringsförslag.

Den saken behöva vi inte tvista om, herr Velander, utan huvudsaken är att järnvägarnas elektrifiering fortsätter. Jag tror, att det är ett allmänt önskemål. Den avgående generaldirektören i järnvägsstyrelsen uttalade, att elektrifieringen hade varit ett sätt att göra järnvägarna mera bärkraftiga, och vi kunna väl alla vara överens om att en fortsatt elektrifiering skulle bidra till att järnvägarna bli ännu mera räntabla.

Järnvägsstyrelsen har gjort upp ett program, och jag är förvissad om att järnvägsstyrelsen önskar, att elektrifieringen skall få fortsätta. Det finns ju i alla fall en stam av ingenjörer och elektriker, som äro sysselsatta med elektrifieringen, och när de ha avslutat arbetena med den nu pågående elektrifieringen av järnvägslinjen Uddevalla—Strömstad, är det välbetänkt, om de kunna fortsätta med elektrifieringsarbeten på annat håll. Skingras dessa ingenjörer och elektriker, blir det inte så lätt att sedan sammanföra dem. Det vore således önskvärt, att Kungl. Maj:t redan till nästa års riksdag kunde framlägga förslag om en fortsatt elektrifiering. Tiderna kunna självfallet då vara sådana, att det inte är möjligt att lägga fram ett långt gående förslag. Men det kan i alla fall beslutas ett program för den fortsatta elektrifieringen och samtidigt beviljas något anslag, så att den inte skall behöva avstanna helt och hållet.

Herr talman! Med vad jag här har

yttrat ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr VELANDER: Herr talman! Till den siste ärade talaren vill jag göra den erinran, att jag verkligen yttrade att riksdagen nog hade avsett, att anslaget på 3 miljoner kronor skulle avse en fortsatt elektrifiering av statsbanenätet som helhet. Att motionärerna — anförde jag vidare — hade kopplat in ostkustbanan i sammanhanget berodde dels på att ostkustbanan stod först på det förslag till fortsatt elektrifiering, som järnvägsstyrelsen framlade redan år 1946 och som redovisades i statsverkspropositionen år 1947, dels ock på att, när järnvägsstyrelsen hos Kungl. Maj:t begärt att få ta dessa 3 miljoner kronor i anspråk, så hade det varit just med tanke på ostkustbanan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 14—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1949/50 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1949/50.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevilningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående ändring av 10 § förordningen om statlig inkomstskatt, i vad avser sparbankernas säkerhetskassa; och

nr 2, i anledning av väckta motioner angående rätt för gifta kvinnor, som arbeta inom jordbruket, att vid taxering åtnjuta särskilt avdrag.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckta motioner angående dels årlig pension åt förre korrekturläsaren vid riksdagens tryckeriexpedition S. O. Halldén, dels ock årligt understöd åt förre stenografen hos första kammaren C. G. Melanders änka Margit Melander, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 9 september 1938 (nr 567) om handel med preventivmedel; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om medgivande av rätt för Kungl. Maj:t att bevilja dispens från tillämpningen av gällande arbetarskyddslagstiftning;

nr 2, i anledning av väckta motioner angående en obligatorisk olycksfallsförsäkring för fiskare; och

nr 3, i anledning av väckt motion om ändrad ordning för meddelande av tillstånd att framdraga elektriska ledningar i vissa fall.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 43 och 46.

Anmäldes och godkändes bevilningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 32, till Konungen i anledning av väckt motion angående ändring av 10 § förordningen om statlig inkomstskatt, i vad avser sparbankernas säkerhetskassa.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 39, till Konungen angående verkställd omröstning över högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter.

Herr *Arrhén* avlämnade en av honom och herr *Näsgård* undertecknad motion, nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer.

Motionen bordlades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.50 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.
